

Stenogrammid

XIV Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 16.12.2019, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:05 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/788 "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu (74 SE) kolmas lugemine

2. 15:08 Arupärimine haridusvaldkonna kohta (nr 13)

3. 16:10 Arupärimine eestikeelsetes koolides õppivate mitte-eesti koduse keelega laste ebavõrdse kohtlemise kohta (nr 9)

4. 17:21 Arupärimine jäätmemajanduse kohta (nr 8)

5. 17:47 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Henn Põlluaas

Austatud kolleegid! Mul on hea meel tervitada teid selle tööaasta viimase istunginädala puhul. Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärku 12. töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt on teil võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnisson!

15:01 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab tuleohutuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust siseminister Mart Helme. Aitäh!

15:01 Esimees Henn Põlluaas

Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu, juhatus otsustab selle edasise menetlemise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. Järgmisena viime läbi kohaoleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 93 Riigikogu liiget, puudub 8.

Nüüd peame täpsustama selle nädala päevakorda ja selle ka kinnitama. Nimelt, õiguskomisjon on teinud ettepaneku arvata selle töönädala kolmapäevase istungi päevakorrast välja 3. päevakorrapunkt, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud relvaseaduse, riigilõivuseaduse ja strateegilise kauba seaduse muutmise seaduse eelnõu (62 SE) teine lugemine. Katri Raik, kas te soovite teha avalduse?

15:03 Katri Raik

Hea esimees! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku erakonna fraktsiooni nimel soovin tagasi võtta eelnõu 107, mis on tänase istungi päevakorras ja mis puudutab Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamist tõe väljaselgitamiseks siseministri väidete kohta prokuratuuri poliitilisest kallutatusest. Meie tagasisõtmise põhjus on see, et peale siseminister Mart Helme eilseid väljaütlemisi, mis olid solvavad nii Soomele, kõigile naistele kui ka elus lihtsat tööd teinud inimestele, ei ole parlamentaarse kontrolli käigus enam mitte midagi uurida. Aitäh! Ma annan selle üle.

15:04 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Panen Riigikogu täiskogu II istungjärgu 12. töönädala päevakorra kinnitamisele koos nende kahe muudatusettepanekuga. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt on 91 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

1. 15:05 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/788 "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu (74 SE) kolmas lugemine

15:05 Esimees Henn Põlluaas

Lähme tänase esimese päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 2019/788 "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu 74 kolmas lugemine. Nagu ikka, kolmandal lugemisel võivad kõnega puldist esineda fraktsioonide esindajad. Ja kui keegi kuuleb, et teda on mainitud kellegi teise sõnavõttus, siis võib ta saada vastusõnavõtuks aega kuni kaks minutit. Ka valitsusliikmetel ja õiguskantsleril on õigus esineda sõnavõttuga. Seejärel läheme lõpphääletuse juurde.

Avan läbirääkimised. Kas fraktsioonide esindajad soovivad kõneleda? Kõnesoovi ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde. Vabandust, kõigepealt saalikutsung. Kas võime minna hääletuse juurde? Aitäh! Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse "Euroopa kodanikualgatuse kohta" rakendamise seaduse eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt on 80, vastu 7 rahvasaadikut. Eelnõu 74 on seadusena vastu võetud.

2. 15:08 Arupärimine haridusvaldkonna kohta (nr 13)

15:08 Esimees Henn Põlluaas

Tänane päevakorrapunkt nr 3 – nr 2 langes ära. Tegemist on arupärimisega: Riigikogu liikmete Katri Raigi, Riina Sikkuti, Jaak Juske, Helmen Küti, Ivari Padari, Lauri Läänemetsa, Indrek Saare ja Heljo Pikhofi 21. novembril 2019 esitatud arupärimine haridusvaldkonna kohta (nr 13). Kõigepealt saab arupärijate esindaja sõna kuni viieks minutiks. Seejärel on ministri vastus kuni 15 minutit ja iga Riigikogu liige võib esitada arupärimise adressaadile ühe suulise küsimuse, mille pikkus on kuni üks minut. Seejärel on võimalik esineda sõnavõttudega. Palun siis kõnepulti kõigepealt Riigikogu liikme Katri Raigi!

15:09 Katri Raik

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud minister! Head kolleegid! Arupärimisele allakirjutanute nimel tutvustan küsimusi, mis me arupärimises esitasime. Selle arupärimiseni viis asjaolu, et haridus- ja teadusminister Mailis Reps on Riigikogu XIV koosseisu ajal toonud kultuurikomisjoni ette ainult ühe seaduseelnõu. See puudutab põhikooli eksamite kaotamist ja ühiskonnaõpetuse eksami või testi kasutusele võtmist, ent sellegi ainsa eelnõu saatus on hetkel lahtine ja sellega tegelemine pea katkenud. Sellepärast me küsimegi esiteks: "Milline on Teie jaoks õppetund põhikooli lõpueksamite ja koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava ümber toimunu kohta?" Me palume, et minister lükkaks ümber või nõustuks, et tema tegevus nende teemade eestvedamisel ei ole olnud piisav. Teise küsimusena me küsime ministri käest, mida minister konkreetselt püüab ette võtta, et tagada kõrgkooliõppejõudude palga märkimisväärne tõus. Teame, et ülikooli doktorikraadiga lektori palk on alla jäänud gümnaasiumiõpetaja keskmisele palgale. Kolmas küsimus on ikka jälle teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni rahastamise kohta. Eesmärk on ju olnud, et see kasvab kolme aasta jooksul 1%-ni sisemajanduse koguproduktist. Kuidas minister kavatseb seda silmas pidades haridus- ja teadusvaldkonda eest vedada? Neljas küsimus, väga oluline küsimus, puudutab Eesti õpetajaskonna vananemist, sh asjaolu, et nooremad kui 30 aastat on ainult 10% õpetajatest. Milliseid konkreetseid meetmeid kavandab valitsus õpetajate, eriti loodusteaduste õpetajate puuduse leevendamiseks? Viies küsimus räägib õpetajate palga tõusust. Siitsamast kõnetoolist on mitu korda öeldud numbraid selle kohta, et õpetajate alampalk ja Eesti keskmine palk ei käi ühte jalga ja et 2020. aasta eelarves on

alampalga juurde lisatasude maksmiseks 20% asemel 17%. Kas selle raha peavad leidma omavalitsused või ootab õpetajaid ees tõsine pettumus? Ja viimane küsimus: kuigi pole valimiste-eelne aeg, küsime siiski venekeelse kooli kohta. Mis saab üleminekust eestikeelsele aineõppele? Kas me piirdume Eestis järgmistel aastatel kõigest eesti keele õpetamisega? Aitäh!

15:12 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Palun nüüd pulti haridus- ja teadusminister Mailis Repsi!

15:12 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esimees! Armsad Riigikogu liikmed! Kena jõulueelset aega teile! Tõepoolest on meil täna rõõm arutada kahe arupärimise alusel mitmeid hariduse väljakutseid ja teemasid. Peab ütleva, et esimene arupärimine on väga huvitav kooslus mitmest erinevast küsimusest. Eks ma siis püüan 15 minuti jooksul anda oma vastused, mis ma olen tänaseks ette valmistanud koostöös spetsialistidega. Ja kindlasti tuleb saalist küsimusi veel juurde.

Kõigepealt, esimene küsimus. Katri Raik juba lugese selle ette, ma ei hakka seda kordama. Kindlasti on üks olulisimaid arutelusid olnud arutelu koolieelsete lasteasutuste õppekava üle. Võib-olla ma siis kordan üle, et meil on ettevalmistamisel koolieelsete lasteasutuste seadus ehk KELS. Selle eelnõu väljatöötamine on kestnud juba kaua. Mina astusin ametisse 2016. aastal ja siis öeldi, et sellega on juba mitu aastat tegeletud. Ma arvan, et umbes 2014. aastast peale on sellega tegelenud erinevad töörühmad. Loomulikult tekib eelnõu ettevalmistamisega seoses alati hulk küsimusi rakendusakti ehk õppekava tasandil. Me ju saame aru, et seadus ei ela siin omaette elu. Nüüd ongi mitmeid erinevaid tööversioone, küll mitte õppekava omi, vaid sellise sisendina, mis peaks seal olema muudetud. On olemas üks õppekava tööversioon, mis on aruteluks välja saadetud. On veel üks dokument, mis on kokku pandud ettepanekutena, mida nimetatakse 200 ettepanekuks. Selle esitasid lasteaiasõpetajad ja alushariduse eksperdid. Teises töörühmas olid valdkonnaspetsialistid. Kumbki töörühm ei pakkunud terviklahendust ja nüüdseks oleme jõudnud nii kaugele, et ministeeriumi asekanstler on asunud ise seda tööd tegema. Ta püüab luua sellise komisjoni, kuhu oleks kaasatud võimalikult palju mõlemat liiki eksperte. Seal oleks ülikooli esindajaid, õpetajaid ja loomulikult kõiki eksperte. Vaja on luua võimalikult konsensuslik dokument.

Kui te küsite hinnangut, siis töö ei ole selles mõttes edukalt lõppenud, et õppekava niisugune versioon, mis kõiki osapooli rahuldaks, ei ole valminud. Ka töökorralduses on vaja teha muudatusi. Ministeeriumi eksperdid on kokku leppinud, et peaks saavutama konsensusliku tulemuse. Kui me Riigikogu tasandist räägime, siis kindlasti te soovite koos koolieelse lasteasutuse seaduse muutmise seaduse eelnõuga ka täpsemalt õppekava näha.

Meile kõigile on selge, et uut alushariduse õppekava on kindlasti vaja. Lihtsalt teatud muudatuste tegemine tõenäoliselt meid ei rahulda. Milline see tööprotsess saab olema? Eks ma soovin asekanstlerile südamest jõudu ja loodan, et kuigi õppekava arendamise kohta on väga palju arvamusi, saab loodud võimalikult konsensuslik dokument, mille koostamisse on kaasatud võimalikult palju väga häid eksperte.

Teise küsimusega jõuame kõrghariduse juurde. Ma olen tõesti seda teemat väga palju arutanud nii rakenduskõrgkoolide rektoritega kui ka loomulikult rektorite nõukoguga. Eelmise aasta lõpus sõlmisime ülikoolidega uued halduslepingud järgmiseks kolmeks aastaks ja siis olid arutelul ka õppejõudude palgad nii kõnelustel ametiühingutega kui ka loomulikult ülikoolide ja ministeeriumi läbirääkimistel. Üheselt võib öelda, et endiselt kehtib seisukoht, et selle üle otsustamine on ülikoolide autonoomia küsimus. Ülikoolid on aga ära hinnanud, kui palju nad minimaalselt vajavad lisaraha. Ja 2020. aastal on see summa 5 miljonit eurot. Ülikoolid ütlesid, et see on absoluutne miinimum ja selle absoluutse miinimumi me ka tagame. Kui te küsite, kas see on piisav, siis ma loomulikult haridus- ja teadusministrina ütlen, et muidugi oleks rohkem vaja. See 5% lisaraha, mille me ülikoolidega täpselt aasta tagasi kokku leppisime, oleks orienteerivalt 8,5 miljonit aastas, kui võtta aluseks tänased summad. Laiemalt võttes tuleb tunnistada, et ülikoolide seis on väga erinev. Ka õppejõudude palgad on väga erinevad. Suuremates ülikoolides on sisemised ressursid veidi teised, oluline on ka teadusrahastuse osa õppejõudude palkades. Teiselt poolt on eriti kunstiakadeemias ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ressursid väiksemad. Seal ongi halduslepingu alusel tulev raha see, mis õppejõude palkadeks läheb, sisemist ressursi on seal oluliselt vähem. Kas me oleme valmis sõlmima mingisuguseid miinimumkokkuleppeid palkade osas? Praegu sellist kokkulepet ei ole, küll aga peavad ülikoolid ja

ametiühingud neid läbirääkimisi majades sees.

Siin on ka küsimus tolle 1% kohta. Ma usun, et siin Riigikogu saalis me oleme sellest kogu eelarve menetluse ajal mitmel korral rääkinud. Ma teatan uuesti, et loomulikult ei ole see Riigikogu ega ka eelmised koosseisud sellest 1% eesmärgist kuidagi taganenud. Lihtsalt liikumine selle poole on mõnevõrra aeglane. Kui me vaatame 2020. aasta eelarvet, siis näeme, et seal on selleks raha 16 miljonit eurot enam. Mul on hea meel, et mitte ainult Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve ei vaata näoga teaduse poole, vaid sinna on tulnud ka valdkonnaministeeriumid sisse. Riigikogu saalis on mitmel korral arutatud väga olulise teemana, et just valdkonnaministeeriumid ka vaataksid teaduse poole, mõeldes, mida on ühiskonnas vaja, mis on ühiskonna ootused. Ja riigieelarves on teadusele minevat raha kokku 216 miljonit. Kas see on piisav? Loomulikult oleks teadusesse olulisel määral rohkem raha vaja, aga kui mõelda järgmiste aastate ootustele, siis summad, mis peaks nii riigi eelarvestrateegia kui ka eelarvete kohaselt juurde panema, et jõuda 1%-ni, on märkimisväärsed. Ja ma usun, et Riigikogu liikmed seda ka teavad.

Õpetajaskonna kohta on ka küsimus. Vabandust, et ma vastan nii lühidalt, aga lihtsalt need teemad on nii ulatuslikud ja aeg vastamiseks on piiratud. Ette on mul valmistatud veel seitse lehekülge. Ma proovin need üle käia. Õpetajaskonna vananemise kohta võib kokkuvõtlikult öelda, et õpetajaameti puhul on oluline loomulikult atraktiivsus, maine, aga aina rohkem õpetajad ise märgivad paindlikke õppimisvõimalusi, sh paindlikke täienduskoolituse võimalusi. Toon siin mõned võimalused ära.

Kõigepealt lähtetoetus. Kindlasti te kõik, head Riigikogu liikmed, teate, et lähtetoetuse aluseid on muudetud ja nüüd laieneb see ka tugispetsialistidele ja näiteks Tartu õpetajatele. Me oleme õpetajakoolituse puhul teinud erandi. Ja oleme teinud erandi just seetõttu, et need õpetajad, kes ei vasta täna kvalifikatsiooninõuetele – nagu me teame, aina enam tuleb õpetajaks tööle inimesi, kes on muu kõrgharidusega –, saaksid tänu meie koostööle ülikoolidega võimaluse osakoormusega töö kõrvalt vajalik haridus omandada. Bakalaureuse ja magistri integreeritud õppe puhul antakse võimalus ilma õppemaksuta õppida nii kaua, et see võrdub kahekordse nominaalajaga. Need grupid on väga populaarsed ja see näitab, et soovi õppida õpetajatel on. Samuti on õpetajakoolitusel ette nähtud stipendium, mis kindlasti ka on hea signaal ja võimalus näidata tähelepanu selle elukutse vastu.

Nüüd õpetajate palgast. Seda oleme ka siin saalis mitmel korral arutanud. See on äärmiselt oluline, eriti järelkasvu seisukohast. Teaduse populariseerimine on tähtis, et noored läheksid õppima, eriti tehnikaerialasid. Kogu LTT valdkonnas on raske leida noori inimesi, vähesed kaaluvad loodusteaduste ja tehnoloogia valdkonna õpetaja ametit. See on laiem küsimus, kuidas saavutada, et sinna tuleks rohkem noori, et noored inimesed valiksid endale selle eriala. Ka õpetajate palga alammääradest on enne juttu olnud. Ma kordan siin üle, et kolmel viimasel aastal tõusis see alammäär 100 eurot aastas. Mis puutub keskmistesse protsentidesse, siis võin teile kinnitada, et ega õpetajatele väga ei meeldi nende keskmiste protsentidega mängimine, sest selle kohaselt tuleks majanduse languse puhul tõus protsentides kõige suurem. Oluline on see, mida nad reaalselt miinimumpalgana kätte saavad. Ja miinimumpalga tõus kolmel järjestikusel aastal oli, nagu ma ütlesin, 100 eurot. Tänavu eelarveläbirääkimistel me 100 eurot ei kaubelnud välja, saime kokku 65 eurot. Loomulikult oli soov jätkata 100-eurose kasvuga ja eks me 2021. aasta eelarvet koostades ja juba nüüd kevadel riigi eelarvestrateegiat arutades peame selles suunas pingutama.

Nüüd küsimus selle lubatud 20% kohta. Ma ei saanud päris hästi küsimuse sisust aru. Küsijad ütlesid, et see on justkui kohalike omavalitsuste raha. Võib-olla ma siis tuletan meelde, et kui kunagi õpetaja palga teised komponendid ära kadusid, siis vist oli härra Aaviksoo haridusminister, aga võis olla juba ka härra Ligi – ma kindlasti küsimuste esitamise ajal saan teada. Aga enne olid olemas, nagu te mäletate, klassijuhataja tasu ja muud automaatsed komponendid, mis õpetaja palgale lisandusid. Siis need lisandused kadusid ära ja raha läks palgafondi. Nii et igal juhul see raha, mida õpetajatele kohalike omavalitsuste kaudu eraldatakse lisaks miinimumpalgale, on olnud algusest peale ja alati õpetaja palga osa. See, et meie reaalsus on natuke muutunud ja mitte kõik õpetajad ei ole näinud alampalka pluss 20%, on ka üks teema, mida me peaksime arutama. Võin kinnitada, et ka ametiühingud on sellele teemale tähelepanu pööranud. Võib-olla kohati on see raha näiteks koolivõrku ära kadunud, mõnes teises kohas on ta mingitel muudel eesmärkidel kulutatud, aga seda ma küll ei tahaks kinnitada, et see on kohaliku omavalitsuse eelarvest mujale suunatud. See on ikka õpetajate lisatasu olnud kogu aeg ja palgafondi osa.

Nüüd, mis puutub selle 20% asemel 17% maksmisse, siis selle, kuidas edasi, ma jätan kindlasti kohaliku omavalitsuse ja spetsialistide arutada. Nagu me teame, siis igal aastal lepatakse need asjad kohaliku

omavalitsusega kokku. Ja üks teema on olnud see, et üldse kohalikud omavalitsused saaksid suuremad võimalused selle haridustoetuse üle kas ise otsustada või kaasa rääkida. Ja tänu teie arupärimise küsimustele sain ka mina teda, et peetakse läbirääkimisi Eesti Linnade ja Valdade Liiduga ning et Haridus- ja Teadusministeeriumi töörühmadel on juba käivitunud pilootprojekt, millega seoses arutatakse töö- ja palgakorralduse uuendamist. Kindlasti hakkame seda huviga jälgima.

Ja nüüd on siin veel viimane küsimus, kuidas meil selle mitte-eesti kodukeelega on. Vabandust, et mul on jäänud vaid üks minut vastamiseks, aga kuna järgmine arupärimine on väga sarnasel teemal, siis me kindlasti saame selle ajal pikemalt seda teemat arutada. Aga võib kinnitada, et mitte-eesti kodukeelega lapsi tuleb meil igasse koolitüüpi ja lasteaeda väga palju igal aastal juurde. On tagasipöördujaid, on sisserrändajaid, on uussisserrändajad – seega on meil väga erinevate kodukeeltega lapsi. Ja mida varem me neile keeleõppe toe saame, eriti just lasteaia, seda paremad tulemused nende tuleviku seisukohalt on. Sellist üksust nagu venekeelne kool põhimõtteliselt ju enam ei ole. Kui me vaatame eestikeelse aineõppe osakaalu, siis vähemalt Haridus- ja Teadusministeeriumi spetsialistide hinnangul on enamikus koolides, kus valdav osa ainetest on vene keeles, erinevaid eestikeelseid aineõpetuse mooduleid aina rohkem kasutusel.

Aga vabandust, rohkem ma teile otse rääkida ei saa. Hea meelega vastan teie küsimustele.

15:27 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, hea minister! Teile on ka küsimusi. Esimesena Helmen Kütt, palun!

15:27 Helmen Kütt

Täna, lugupeetud eesistuja! Austatud haridus- ja teadusminister! Mul on hästi lühike küsimus. Ja nimelt: kas teie hinnangul on õiglane, et kooliõpetaja puhkus on pikem kui lasteaiaõpetajal? Ja kui te arvate, et see on õiglane, siis palun põhjendage. Minu kodulinn Viljandi on pöördunud selle murega linnavalitsuse tasemel ka teie poole. Järsku te avate seda veidi.

15:28 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Suur aitäh küsimuse eest! Tõesti, ma olen Viljandi pöördumisega tuttav ja loomulikult ka ise teemaga tutvunud ja ministeeriumis arutanud. Kui on lihtne küsimus, on ka lihtne vastus. Ja lihtne vastus on, et jah, see on üks osa KELS-i töörühma arutelust – kogu see õpetaja teemaga seostuv sotsiaalne pakett. Kui natuke pikemalt vasta, siis me oleme läbinud väga pika maa juba sellega, et me reaalselt tunnustame, et meie esimene haridusaste on alusharidus. Kindlasti hea küsija teab, et mina isiklikult, samuti kogu ministeerium ja kohalikud omavalitsused, me igal sammul püüame õpetajaid tunnustada. Ja olgu need siis rahvusvahelisel tasemel või Eesti-sisesed üritused – me pingsalt jälgime, et ka alushariduse õpetaja, see esimene õpetaja, oleks ära märgitud. Tõesti, meil ju 96–97% lastest käib lasteaia. Sealne õpetaja ongi esimene õpetaja. Ja kui me iseennast ei usalda, siis ka OECD on välja toonud edulood – küll mitte ainult Eestis, vaid rahvusvaheliselt –, viidates, et koolivalmiduse tase on ühtlasem just nendes riikides, kus on tugev alusharidus.

Nüüd aga vastus teile: ei, ebavõrdne puhkus ei ole õiglane. Hea küsija teab, et seda teemat on edasi-tagasi põrgatatud. Kohalikud omavalitsused ütlevad, et neil ei ole selleks praegu valmisolekut. Kui me küsime nõu, siis sinna see paraku takerdub. Ma usun, et meie tööplaan Haridus- ja Teadusministeeriumis, meie järgmised sammud olenevad sellest, kuidas ühiskonnas see debatt läheb. On valmisolek tulla koolieelse lasteasutuse seadusega 2020. aasta esimeses pooles mustandi tasandil välja ja seal peaks see palga komponent ja üldse muud võimalused sees olema. On näiteks stipendiumide teema ja väga palju muid teemasid, mille puhul lasteaiaõpetajad endiselt tunnevad, et neid ei ole päris samal tasemel koheldud.

15:30 Esimees Henn Põlluaas

Heljo Pikhof, palun!

15:30 Heljo Pikhof

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Selle uue seaduseelnõu tegemine – ma mõtlen nüüd siis alusharidust – on toimunud suure saladuskatte all. Juba mitu aastat on sellest räägitud, aga üldse ei tea, mis seal kirjas on. Kui hoiu- ja aianõuded tahetakse ühtlustada, siis kummale poole: kas odavam, n-ö

hoiu suunas või vastupidi, hoide tahetakse rohkem haridusasutusteks muuta? Ja teine küsimus ka: kas see vastab tõele, et seaduseelnõus ei plaanita kehtestada lasteaiatöötajate miinimumkoosseisu? See võimaldab väga palju kokku hoida, aga seda laste arvel – näiteks siis, kui muusikaõpetajat ei ole.

15:31 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Saan sellest murest aru. Kõigepealt: ma ei oska selle saladuskatte kohta midagi öelda, ma ei käi iga päev meie kodulehel. Eeldan aga, et meil on kuskil kõik üleval. Nii palju kui mina tean, on sinna kõik sihtgruppid kaasatud. Pigem on inimesed, kes on sinna kaasatud, juba väga väsinud, sest nad on juba palju aastaid sellega tegelenud. Vastab tõele, et see töörühm on tõesti mitu-mitu aastat seda kõike arutanud. Seal on mängus erinevad aspektid, osa neist on sisulised. Ja üks nendest on tõesti lastehoiu ja lasteaia ühtlustamine. Täna seisuga ma tean – see ei ole küll veel lõplik –, et töörühmas on jõutud konsensuselähedasele seisukohale, et selline lihtsam ja paindlikum lähenemine lastehoiule võiks säilida nii, nagu see praegu seaduses on. See on siis kuni kolmanda eluaastani, aga kindlasti mitte edasi. Aga on ka ambitsioonikam lähenemine: et hoid on lihtsalt eralasteaed. Kui on erahoid, siis see on sama mis eralasteaed, või kui on munitsipaalasutus, siis on see.

Praegu on käimas läbirääkimised. Me juba homme saame jälle Sotsiaalministeeriumi ja haridusministeeriumi väga laias ringis kokku, et arutada rakendusakte. Nagu me teame, on olemas ka munitsipaalhoid. See tekib pigem praktilisest vajadusest, mitte soovist õpetajaid või raha kokku hoida. Näiteks võib tegu olla kolmanda korrusega või teatud arvu ruutmeetritega – sellised põhjused võivad tekkida. Nüüd käivadki Sotsiaalministeeriumiga läbirääkimised, millises ulatuses on võimalik osast tehnilistest piirangutest, ilma et see kahjustaks laste tervist või heaolu. Loomulikult on laste tervis ja heaolu esikohal, seejärel tulevad muud küsimused. Ja kui on selge, kompromisse on väga raske leida, siis jääb pigem nii, et kuni laste kolmanda eluaastani võib lubada erinevaid lahendusi. See aga päris kõigile ei sobi. Eriti haridusspetsialistid ütlevad, et juba enne kolmandat eluaastat võiks ikka ka olla õppekavaline hariduslik tegevus, milleks on siis õpetajad.

Õpetajaskonna miinimumkoosseisu ei oska ma praegu detailselt selgitada, ma ei ole ise töörühma liige. Minule teadaolevalt – me oleme seda ministeeriumi juhtkonnas arutanud – on võimalikud mudelid nn 1 + 2 või 2 + 1 mudel ehk siis kas üks õpetaja ja kaks abi või kaks õpetajat ja üks abi. Seni on kõlama jäänud, et võiksime tagasi minna mudelile kaks õpetajat ja üks abi. Ma ei ole kuulnud arutelusid, et muusika- või liikumisõpetajast võiks loobuda. Vastupidi, Eesti laste heaolu ja loovuse arendamise seisukohalt on need mõlemad vajalikud.

Aga et ma milleski ei eksiks, siis ütlen, et seda aspekti minuga ei ole arutatud. Ma ei oska öelda, milline on olnud töörühma diskussioon selles küsimuses. Võib-olla teil on selle kohta andmeid, vahest see mure on õhus. Ma võin üle küsida, aga kinnitan teile, et õpetajate puhul on pigem ambitsioonitaset tahetud tõsta.

15:35 Esimees Henn Põlluaas

Liina Kersna, palun!

15:35 Liina Kersna

Suur tänu, hea juhataja! Austatud minister! Tahan küsida alushariduse õppekava tööversiooni kohta, mille te esimesena avalikustasite või panite kooskõlastusringile. See tekitas ühiskonnas väga tugeva reaktsiooni, teie aga suutsite ennast sellest teemast distantseerida, öeldes, et hoolimata sellest, et te tegite sellele õppekava tööversioonile sissejuhatuse, te sisuliselt selle tööversiooniga ei tutvunud. Mind huvitab, kas te tänaseks olete selle läbi lugenud. Ja kui olete, siis millise hinnangu te annate sellele esimesele tööversioonile?

15:35 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ma ei püüdnud end distantseerida – loomulikult haridus- ja teadusminister vastutab oma valdkonna eest igati. See on meil nii seatud Vabariigi Valitsuse seadusega ja selline on ka meie põhiseaduse loogika. Aga jah, kui me vaatame aega alates 1999. aastast, siis Eestis on olnud väga palju erinevaid ja huvitavaid õppekava versioone ja vaidlused on käinud selle ümber, millist käsitlust vaadata. Ma võtsin siia kaasa päris huvitavaid dokumente. Kindlasti te oma õpingute ajal nägite ka, et ajalookäsitus on meil põnev olnud. Samas on meie õppekava arendus, kui me vaatame tagasi näiteks 1996. aastasse, piirdunud sellega, et me teeme võimalikult vähe muudatusi. Kui me vaatame näiteks

soomlasi, siis näeme, et nad on mitu korda välja tulnud täiesti uue õpikäsitlusega. Nad loovad õppekava kaudu uut paradigmat. Eestis me ei ole seda julgenud teha ja tõenäoliselt debatt alushariduse õppekava ümber näitab ka seda, et meil seisab ees konsensuse otsimine.

Olen väga püüdlik dokumentide lugeja, aga minu aus vastus teile on, et pärast seda, kui selle kava ümber tekkis nii palju diskussioone, ma arvasin, et ma ootan natuke konsensuslikuma dokumendi ära. Nagu ma olen siin juba vastanud, ma olen pigem pühendunud seaduseelnõude väljatöötamisele. Aeg on väärtuslik ressurss ja tuleb tunnistada, et ma loodan, et see Riigikogu koosseis arutab komplekti: haridusseadus, alushariduse seadus ja põhihariduse seadus. Mis saab olema selle kolmanda kauni dokumendi nimi, on see keskhariduse seadus või keskastme seadus, veel ei tea. Aga vaja on näha kompleksset tervikut. Te olete siin viidanud ja ka kultuurikomisjon on mitmel korral öelnud, et seadused peavad olema loogilised ja me peaksime nende sidusust silmas pidama. See on olnud enam kui kümme aastat minu ootus ja ma tahaks, et me selleni jõuaks.

Õppekavad kui rakendusaktid on väga-väga olulised. Aga minu jaoks on vahest tähtsam nende järgnevus, võib-olla ka selle pärast, et juriidiliselt on see nagu loogilisem. Selle raami seadmine tundub mulle lihtsam kui nende nüansside arvestamine. Aga teemadega, mida on käsitletud, ma loomulikult olen tuttav. Võtame sellesama mitmekeelse lapse. Ka minu lapsed on mitmekeelsed. Loomulikult saab koolis eesti keel dominantseks, aga eks see oma väljakutseid seab. Usun siiski, et õppekava ja haridusametnikud seda toetavad.

Meil ju järgmine arupärimine ongi selle kohta, et mitmekeelsus on väljakutse. Võib-olla sõna "probleem" on ärritanud. Pean tunnistama, et Ameerikas eesti kogukonna liikmetega kohtudes tõesti see "probleemi" sõna ärritas ja pidin ütlema, et see oli ebaõnnestunud lause. Aga et sellele on eraldi tähelepanu pööratud, on õige. See aga nõuab õpetajalt eraldi koolitust ja meie oleme oma alushariduses sellele siiani veidi vähe tähelepanu pööranud. Eriti annab see tunda nüüd, kus aina enam venekeelseid lapsi läheb eestikeelsesse lasteaeda või pigem muutuvad lasteaiaid kakskeelseks. Nüüd on vaja sellele koolituses eraldi tähelepanu pöörata. See oli õppekavas õige teema, aga selle sõnastus mitte. Kui me vaatame aspekte, mille ümber debatid käivad, siis ma usun, et on võimalik leida see iva, mis rahuldab kõiki osapooli. Tuleb vaid leida sõnastus, mis on uuemate õpikäsitluste korral mõistetavam.

15:39 Esimees Henn Põlluaas

Jaak Juske, palun!

15:39 Jaak Juske

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea minister! Põhikooli lõpueksamite kaotamise eelnõu ja ka lasteaia uue õppekava kaks tööversiooni on sündinud paljuskülvu huvigruppe piisavalt kaasamata. See on tekitanud palju pettumust ja pahameelt, eelkõige aga on asjatult aega kulutatud. Ma tahan teie kui ministri käest küsida, mis on see õppetund, mille te olete saanud. Kuidas neid vigu tulevikus vältida? Ja kuna lasteaia õppekava koostamiseks on nüüd tehtud kolmas töögrupp, siis küsin ka, kuidas nende töö edeneb.

15:40 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Kõigepealt, loomulikult, olles suur elukestva õppe eestkõneleja, ma usun, et täiskasvanute enesetäiendamine ja õppimine on äärmiselt oluline. Loomulikult ka mina õpin iga päev ja kogu aeg. Saadud õppetunnid on arusaadavad, me ju iga hetk peame mõistma, kellel mis seisukohad on. Nüüd see lõpueksamite teema. Ma arvan, et ühel või teisel hetkel on see välishindamise mõttes niikuinii vaja laiemalt lauale tuua, on see siis eelnõu või mõni teine dokument. Riigikogu on öelnud, et sellises sõnastuses see ei sobi, aga välishindamise kui pideva protsessi teema on hädavajalik. Eks see tuleb siis mõnes teises võtmes siin läbi arutada nii või teisiti. Ja ma olen aru saanud, et kultuurikomisjon soovib seda arutada teatud aspektist. Nad on Innove ja teiste ekspertidega kohtumisi. Noorte esindajad on endiselt seisukohal, et midagi peaks tegema olukorras, kus nad teevad kahekuuse vahetega kaks väga tõsiseltvõetavat eksamit, mis dubleerivad üksteist. See ei ole väga mõttekas. Loomulikult võiks hariduses korraldatud tegevused mõtestatud olla. Kas see saab olema ühtlustatud gümnaasiumieksam või kuidagi teistmoodi korraldatud, seda saab ka siin Riigikogus arutada. Aga jah, kinnitan, hea küsija, et loomulikult minagi õpin kogu aeg.

15:42 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Katri Raik, palun!

15:42 Katri Raik

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Viimastel nädalatel on olnud keerulisi uudiseid koolidirektorite töölt eemaldamisest keset õppeaastat nii Viimsis, Tõstamaal kui ka Lüganuse vallas Kiviõlis. Tõesti, ega selle kohta hinnangut anda ei saa, kui pole täpselt kõiki detaile teada – sellega peab väga ettevaatlik olema. Aga mida te konkreetset olete teinud selleks, et Kiviõli kooli direktor Heidi Uustalu saaks tööle ennistatud? Kui koolidirektor tegigi vigu, siis üldsuse arvates, kogukonna arvates on vallavõimude otsus üle võlli: töölt eemaldamine, koondamine ei olnud kindlasti asjakohane. Mida te konkreetset olete teinud, et seda olukorda lahendada?

15:42 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Nii nagu te küsimuse sissejuhatuses ütlesite, ega Kiviõli juhtum ei ole erandlik. Loomulikult eksperdina ja koolijuhtide ühenduse väga aktiivse liikmena, kes on osalenud erinevates mentorprogrammides, on Heidi Uustalu rohkem nähtav. Tegemist on tõesti väga hästi oma valdkonda tundva inimesega ja hästi paljudel teemadel aktiivselt sõna võtva inimesega. Nii palju taustaks. Aga jah, selliseid ootamatuid koolijuhtide töölepingute lõpetamisi on eriti viimastel nädalatel on ridamisi – vist lausa viis, nagu ma ükspäev kokku lugesin. Aga võib-olla need on vaid juhtumid, mis on uudisekännise ületanud.

Mida ma kokku võttes saan öelda? Eks see küsimus ole väga suuresti õige ka siinsamas Riigikogus esitada. Mäletate, suvel tegime esimese kokkuvõtte küsimusest – siis tuli see Kanepis juhtunu alusel –, kas riigil ministeeriumi järelevalve mõttes või siis kuidagi laiemalt seaduste alusel peaks olema õigus või kohustus säärasel juhul sekkuda. Praegu on mitmetel põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuste aruteludel põhimõtteliselt võetud hoiak – ma jõuan kohe Kiviõlini ka –, et see on kohaliku omavalitsuse küsimus. Aastate jooksul väljakujunenud praktika on, et sekkutakse vaid vajaduse korral. Loomulikult on meil see menetluskord olemas ja menetlusi on ka alustatud. See tähendab, et Haridus- ja Teadusministeerium uurib järelevalve käigus asjaolusid, teeb täiendavaid küsitlusi. Tavaliselt on sellel säärane moraalne mõju, püütakse nõu anda. Kõik need tegevused Haridus- ja Teadusministeeriumis toimuvad, aga nagu me nägime ka juulikuus, ega avalik arvamus ei olnud sellega rahul. Öeldi, et peaks ikkagi mingisugune järgmine samm astutama.

Ma usun, et see on väga põhimõtteline asi. Ma tean, et Reformierakond on mitu korda algatanud koolijuhtide töölepingute või siis mingi atesteerimise teema. Eks see ole põhimõtteline otsus, kas me loome mingisuguse süsteemi, mille kohaselt ühelt poolt on koolijuhtidele antud mingi aeg, kus nad peavad tõestama oma kompetentsi, ja teiselt poolt on vahepealsetel astmetel kuidagi piiratud, mis alusel tohib töölepingu lõpetada – lisaks muidugi töövaidluskomisjonile. On selge, et neid aspekte on väga erinevaid, aga koolirahu ja töörahu seisukohalt muutub väga palju, kui keset õppeaastat koolijuht välja vahetatakse. Loomulikult on olemas ka õppejuhid, kes teevad väga head tööd ja nad hoiavad kooli töös, aga selline muutus tekitab ikkagi rahutust. Kiviõlis on ju nüüd terve koolikollektiiviga probleemid. Nii et kokkuvõttes võib öelda, et need menetluslikud hoovad, mis on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt Haridus- ja Teadusministeeriumil olemas, on rakendust leidnud. Kui aga on ambitsiooni ja soovi astuda mingi järgmine samm, siis selle peaks seadusandlikult läbi vaatama.

15:46 Esimees Henn Põlluaas

Kalvi Kõva, palun!

15:46 Kalvi Kõva

Aitüma! Hea minister! Võib-olla see küsimus on natukene selle arupärimise teemast kõrval, aga see puudutab igal juhul koolivõrku. Nagu te ütlesite, probleem on see, et me ei tea, kas meil varsti on õpetajaid või meil ei ole neid. Kohalikule omavalitsusele öeldakse tihti, et tõmmake oma koolivõrku kokku, siis vabaneb õpetajaid. Aga erakoolid on ju ka seesama valdkond. Koolitusload annab neile ministeerium. Ja ma olen viimasel ajal täheldanud tendentsi, et näiteks ühes erakoolis avati kolmas kooliaste ministeeriumi loal ühe õpilasega. Kuidas erakoolide võrguga lood on? Erakooliseaduse järgi me peame üleval vist kahte eraldi koolivõrku?

15:47 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh, väga hea küsimus! Eks hea küsija teab, et eelmine valitsus tegi siin põhimõttelise otsuse ja võttis vastu erakooliseaduse muudatuse, millega kiideti heaks väga paindlik suhtumine erakoolidesse. Peab ütlema, et on äärmiselt erandlik, kui Haridus- ja Teadusministeerium keeldub koolitusluba andmast. Nagu te teate, sellel aastal, kui ma ei eksi, on sellest vaid neli-viis korda keeldutud ja pahameel on eriti sotsiaalmeedias olnud väga suur. Põhjus, miks on keeldutud, on olnud üsna ühene. Tavaliselt pole olnud kvalifitseeritud õpetajaid. Nagu me teame, seadusandlik raam, mis on ette pandud, nõuab, et peab olema piisavalt õpetajaid, et kool saaks õppekava täita. Me enam ei ütle numbraid ette, et seal võib-olla kõik inimesed peavad olema täiendkoolitusel või ennast muul moel harimas, aga peab olema tõenäoline, et kool suudab õppekava täita. Teine põhjus on olnud see, et on olnud väga loov lähenemine riikliku õppekava raamistikule. Aga jah, sotsiaalmeediat jälgides on olnud selge, et lapsevanemate, eriti aktiivsete emade pahameel on isegi nende üksikute keeldumiste peale suur olnud. Aga jah, Haridus- ja Teadusministeerium annab koolitusloa siis, kui on reeglid paigas. Sisulist hindamist peaks erakooliseaduse järgi tegema kohalik omavalitsus. Kohaliku omavalitsuse tavalised vastused on kahetised: mõni ütleb, et see on väga hea, et erakoolid on olemas, teine ütleb, et neile üldse ei meeldi, aga tehke, mis tahate. Niisugune see lähenemine on. Nii et kõigepealt, kui erakoole kiita, siis eraharidus on toonud kindlasti juurde mitmepalgelisust. Väga paljud uued algatused on tekkinud. Kui me vaatame neid erakoole, keda me kõige paremini teame, siis nende üle me võime kindlasti uhked olla. Nad on võimaldanud rohkem kaasamist, toonud juurde hoopis uudseid õpikäsitusi.

Ma kinnitan teile, et kui me räägime põhiharidusest, siis see ei ole saladuskatte all tekkiv eelnõu. See on hetkel puhtalt tööühma tasandil olev nn mustand. Laiem arutelu selle ümber tekib siis, kui me oleme ekspertidelt kuulnud, mis on selles põhilised probleemiasetused. Peab ütlema, et ühe probleemiasetusena tuli sisse teema, et kui me põhiseaduse järgi oleme seni tõlgendanud, et põhiharidus on selgelt õppemaksuvaba ehk siis tasuta, kas me siis erahariduses peaksime sätestama selles osas mingi piiri. Näiteks ütleme, et õppemaksu võib võtta, aga mille eest ikkagi. Ma julgen teile täna kinnitada, et vähemalt pooled erakoolid mõtlevad sellele julgelt kaasa. Paneme need reeglid paika! Näiteks kui koolil ei ole võimalik ruume saada või ta peab laenu võtma, et rendipindadel töötada, siis ta on ebaõiglaselt olukorras. Aga kui erakoolil on kõik samad tingimused nagu kõrvalolevas munitsipaalkoolis, siis lisaõppemaksu võtta ei ole mõistlik. Peaksime tegema nii, nagu on Skandinaavias. Kool võib olla ükskõik mis omandivormis – riigi-, era- või munitsipaalkool –, vahet ei ole. Erahariduses on omad teatud küsimused, näiteks religioosse sisuga ja muud reeglistikud. Aga lapsevanematele oleks valik samadel alustel.

Aga lühidalt öeldes: erakooliseaduse võttis vastu eelmine valitsus. Kindlasti tuleb põhihariduse võtmes see teema veel kord läbi arutada. Ent seda stabiilset alust, mis me eraharidusele andsime, et julgege ja toimetage, seda me kindlasti muuta ja kaotada ei taha.

15:51 Esimees Henn Põlluaas

Urve Tiidus, palun!

15:51 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite arupärijate neljandale küsimusele vastates – ma meenutan, et jutt on uute õpetajate pealekasvust ja terendavast õpetajate nappusest teatud valdkondades, loodus- ja reaalainetes eriti –, et see teema nõuab laiemat arutelu, kuidas loodusainete ja tehnoloogia õpetajaid kooli meelitada. Minu küsimus on selline. Millist Ameerikat te loodate selles valdkonnas avastada, kui maailmas on tegelikult need lahendused väga hästi teada? Ma mõtlen konkursi tekitamist kõrgkooli vastavatele erialadele ja selle eelduseks on siiski kogu õpetajaskonna palga senisest palju suurem kasv.

15:52 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Loomulikult kõige lihtsam vastus on see, et me vajame sinna lisaressurssi, lisaraha. Aga teine tõsine küsimus on ülikoolide õppejõudude puhul. Ma ei räägi ainult lektoritest, vaid ka teistest õppejõududest. Te ehk mäletate, et umbes kaks aastat tagasi Tartu Ülikool tõi just õigusteaduse puhul selle probleemi välja, aga see on ka IT-sektoris. Näiteks kutsehariduses on tehnika ja tehnoloogia õpetamisel väheste meistrite teema kõigile tuttav. IT-sektori puhul on erinevad hinnangud: kes on rääkinud 10 000-st, kes on rääkinud 30 000-st võimalikust uuest töökohast. Ja konkureerida

palgatasemelt nende võimalustega, mida IT-sektor pakub? Küsimus ei ole Ameerika avastamises või jalgratta leiutamises, vaid selles, kuidas me suudame nii kiiresti kasvava palga ja huviga IT-sektoris konkureerida, et meil oleks piisavalt selle õpetajaid. Loomulikult siin ei ole midagi avastada. Põhiküsimus on see, miks meil üldse nende õpetajate puudus on. Meil on inimesi, kes on ennast pedagoogikas täiendanud ja juba töötavad õpetajana, tehes suurepärase tööd. Ja julgelt võib öelda, et on ka selliseid haridust toetavaid inimesi, kes näevad missiooni. Nad ei ole võib-olla mitte täiskohaga, vaid osajaga töötavad õpetajad, ettevõtjad. Nad on ise IT-valdkonnas väga tublid ja tulevad haridusse kas enda laste või lihtsalt missiooni pärast. Nad mõistavad, et sellest valdkonnas on vaja alustada maast-madalast. Need on need kaks poolt.

Aga kui ma lühidalt kokku võtan selle, mida eksperdid on pakkunud arupärimisel arutada, siis siin on terve rida teemasid: teaduse populariseerimine, erinevad paindlikud meetodid, erinevad programmid, näiteks "Noored kooli" ja "Tagasi kooli", täiendkoolituse võimalused, erinevad moodulid, mida pakutakse. Tegelikult on väga palju läbi mõeldud, mida teha just IT valdkonnaga koostöös. Aga peamine surve on loomulikult see, et õpetajate palga kasv on prioriteet. Aga kui arvestada, mida IT-sektor oma palkadega praegu teeb, siis väga raske on ette kujutada, et me selles tempos suudaksime nendega sammu pidada.

15:54 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Head kolleegid, ma pean meelde tuletama, et arupärimise puhul on igal Riigikogu liikmel võimalik esitada üks küsimus. Mart Võrklaev, palun!

15:54 Mart Võrklaev

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Endise omavalitsusjuhina on mulle õpetajate palk hästi südamelähedane teema. Te olete öelnud, et ka valitsuse jaoks on see justkui prioriteet, aga hiljuti vastuvõetud riigieelarve seda hästi ei näita. Täna arupärimise viiendale küsimusele vastates te ütlesite, et kui varem on see palgatõus olnud 100 euro kandis, siis nüüd on 65 eurot. Küsimuse mõtte oligi see, et te ütlete, et alammäär on selline, aga vahendeid te annate selleks vähem. Just see 20% teema, mis on nüüd langenud 17%-le. Te sisulist vastust sellele ei andnud, vaid ütlesite, et kohalik omavalitsus kipub õpetajate palgaraha millekski muuks kasutama. Seda oli väga valus kuulda, ma tõesti ei taha seda endise omavalitsusjuhina uskuda. Näiteks 2020. aastal eraldab Rae vald omavahenditest 747 507 eurot õpetajate palgaks. Palun täpsustage ikkagi, kust see raha peab siis tulema. Te ütlete, et alampalk on selline, aga vahendeid tegelikult selleks ei anna. Ja üks repliik veel: Rae vald maksab omavahenditest igale õpetajale 100 eurot alampalgale lisaks, seda raha ei kulutata millekski muuks.

15:56 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ma loodan, et Rae vald seega teadis, millised on alammäärad. Eks te, hea küsija, teate, kuidas see raha tuleb. Arvestatakse alammäär vastavalt õpetaja ametikohale, tähtis on ka laste arv ja teatud koefitsiendid. See on nn pearahapõhine arvestus. Eks ta laiemalt nii käib ja mis antakse juurde või on vähem, eks see ole kohalikes omavalitsustes väga varieeruv. Küllap te oma ametiajast mäletate ka, et kui te näiteks linnade ja valdade liidus neid tabeleid vaatasite, siis nägite, et see tase on üsna erinev. Erinevus on ka koefitsientides, selles, mitu kooli on koolivõrgus ja muudes asjades. On kohti, kus vaevu-vaevu suudetakse alammäära maksta, sest ametikohtade ja õpetajate arvud ei ole üldse vastavuses. Ja on teised kohad, kus muud aspektid mängivad.

Muidugi hea küsija teab ka seda, et need numbrid ei ole ainsad näitajad. Me ei maksa alammäära pluss puhviraha, vaid maksame õnneks aina enam kinni ka tugiteenuseid. Näiteks eelmine aasta kasvas kohalikele omavalitsustele tugiteenuste eest maksmiseks eraldatud summa 5,4%: kohalikud omavalitsused said juurde 1,8 miljonit lisaks sellele, mis on kahel eelnenud aastal makstud. Loomulikult see ei rahulda kõiki, me tahaksime suurendada rahaeraldasi kiiremini. Samas on hea meel tõdeda, et see Jüri Ratase valitsus on seda teinud oluliselt tempokamalt, kui kunagi Reformierakond tegi.

Protsendid protsentideks, alammäärad pole kunagi sellises tempos kasvanud, aga stardiplatvorm oli teadagi madal. Ei see 300 eurot ega nüüd ka see 65 eurot pole see, mille peale me tahaksime öelda, et oleme saanud selle, mida me ootasime. Tõstmise tempo peaks püsima, see on meie ootus.

Mis sellesse 20% puutub, siis ma jääks selle juurde, nii nagu ma juba välja tõin, et kohalikud omavalitsused ja eksperdid hakkavad kaaluma. Sellest on väga palju juttu olnud. Kogu see rahastamine – te selle nn kuldse ringi valla juhina kindlasti teate, et teie olete kasvav vald ja teil on hariduses kogu

aeg lisaraha vaja. Lapsi tuleb juurde, aga teistes kohtades ei ole meil võimalik seda raha kiiresti ümber jagada. Meil on ka väga kiiresti kahaneva elanikkonnaga piirkonnad ja see dilemma on pidevalt õhus. Erinevatel omavalitsustel on väga erinevad ootused. Väga pikki aastaid on meil valitsenud hoiak, et pigem püütakse kodulähedasi koole töös hoida, mis tähendab, et proportsionaalselt on lapse kohta makstav summa mõnevõrra suurem kui kasvavates piirkondades nagu Tallinn ja Tallinna ümbruskond ning Tartu ja Tartu ümbruskond. Aga nagu ma ütlesin, tulekul on uued alused. Mina sain töörühma eesmärkidest aru nii, et ongi plaanis need üle vaadata. Muutused on olnud üsna kiired. Ja peagi tulevad järjekordsed kohalike omavalitsuste valimised, mitmed uued halduslepingud tulevad lauale. Vaatame, kui suures ulatuses uutlaadi rahastamist eksperdid panevad ette arutada.

15:59 Esimees Henn Põlluaas

Riina Sikkut, palun!

15:59 Riina Sikkut

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Mina küsin õpitulemuste välishindamise kohta. Kogu selles arutelus, nii sinu kui ka teiste öeldus, on kõlama jäänud, et on vaja teha muudatusi selleks, et õpitulemuste välishindamine toimuks kuidagi pikema perioodi jooksul ja põhjalikumalt. Ei piisa ainult põhikooli lõpueksamitest. Ma mõtlen oma kooliaja peale: üleriigilisi tasemetöid on ju ikka tehtud kogu üheksa aasta vältel. Mingis mõttes meil on juba üle 20 aasta selline õpitulemuste regulaarne üleriigiline välishindamine toimunud. Kuidas nüüd selles debatis on järsku jutuks tulnud, et meil välishindamist ei ole? Aga teine küsimus on mul selle kohta, et ükskõik, kuidas me välishindamise süsteemi üles ehitame ja kuidas me riiklikke õppekavasid muudame, kõige selle aluseks peaks ju olema haridusstrateegia, mida alles koostatakse. Kas ei ole mõistlikum liikuda edasi niimoodi, et meil on kõigepealt see strateegia olemas ja vastavalt sellele ...

16:00 Esimees Henn Põlluaas

Aeg!

16:00 Riina Sikkut

... me siis lepime kokku, kuidas muuta õppekava ja kuidas hinnata õpitulemusi?

16:00 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Loomulikult, strateegia laiapõhjaline tegemine käib. Ja minule teadaolevalt juba kaks aastat ja väga kõrgel tasemel. Väga head eksperdid on seda arutanud ja nüüd püütakse nende erinevate mõtete alusel kokku seada kompaktsed dokumendid. Osalenud on väga lugupeetud inimesed, töörühma juhid olid Eamets ja Lauristin ja Sutrop, kes loomulikult kaasasid ka teisi. On olnud terve rida kaasamisüritusi, ümarlaudu, kust on ka ettepanekuid tulnud. Minule teadaolevalt püütakse kokku panna ühisdokument. Strateegiabüroo ootab, et see dokument oleks ettepanekute poolest ühtlane ja tihe. Võib-olla võiks lehtede mahtu natuke rohkem kokku hoida ja sõnastada ettepanekud pigem eesmärkidena ja vähem detailidesse laskuda. Aga vaatame, elame-näeme.

Nüüd välishindamisest. Loomulikult me ei räägi sellest, et me alustame nullist. Ma olen sellest väga kaugel. Ma arvan, et järjepidevus ongi meid nii kaugele toonud, et me olemegi maailma parimad. Me tuginame kõvasti oma traditsioonidele ja tugevdame kogu aeg vundamenti. Me küll vaatame seda läbi, mõne kivi muudame kõvemaks ja sidematerjali paremaks, tulevad uued tehnoloogiad ja uued meetodid, aga vundament, mille peale toetuda, on ikkagi suures osas sama.

Loomulikult ka needsamad tasemetööd, mida on aastaid tehtud, suunavad teatud õpikäsitlusi. Ka selle üle olnud debatte, kui palju üks test mõjutab seda, mida õpetatakse, kuidas riik mingitele asjadele tähelepanu pöörab ja koolitused toimuvad. Selle järgi mõtestavad õpetajad oma tööd ümber.

Minu meelest tegi väga vahva kokkuvõtte matemaatika emeriitprofessor, kes Tallinna Ülikoolis esimesel PISA kokkuvõttel tõi näiteid, kuidas meil juba 2000-ndate algusest peale, kui oldi saadud tagasisidet erinevatest töödest ja vaadatud ka rahvusvahelisi trende, pandi eriline rõhk õpetajate täienduskoolitusele matemaatikas. See oli enne, kui PISA tulemused hakkasid tulema. Aina enam tutvustati ülikoolide kaudu nii Tartus kui ka Tallinnas lähenemist, et matemaatikas ongi eksimine tavaline. Nagu ta ütles, puterdatakse ja pusitakse ja lõpuks jõutakse mingi tulemuseni. Ja tulemused

võivad olla vaidluse all, teinekord ei ole sellist ühte tõde. Õpetajatele tehti selgeks, et ka matemaatika on praktiline. Sa pead matemaatika keele suutma panna praktikasse ja seletada matemaatikat läbi reaalse elu. See võttis tema hinnangul aega aastaid, aga õpetajad tulid sellega kaasa. Meie eduloo taga ongi see, et kui võrrelda seda PISA lähenemisega teistes riikides, siis näeme, see ahaa-efekt pole matemaatikaõpetajateni jõudnud. See oli tema tõlgendus ja väga huvitav oli tema esinemist jälgida. Nii et kindlasti me tugineme nendele kogemustele, mis me oleme varem saanud kas siis riikliku hindamisega või mujalt. Õpetajad ju käivad väga palju täienduskoolitustel, nad suhtlevad omavahel. Meie õpetajad on väga aktiivsed ja arutavad kriitiliselt momente, mida peaks arendama, ja teevad ettepanekuid, kuidas. Aga sellega, et ühtlustatud üleriigiliste testide süsteem – mulle endiselt ei meeldi sõna "test", aga paremat ei ole mulle siiani välja pakutud – võiks olla uutel alustel ja uue lähenemisega, on ka meie üsna kriitilised ainealaseltsid nõus. Tagasiside on olnud väga hea. Ja süsteem peaks uuenema kõikides ainevaldkondades, mitte ainult nendes üksikutes ehk eesti keeles, matemaatikas ja loodusõpetuses. Tuleks laiemalt tuua sisse füüsikat, keemiat – neid valdkondi, mis seni on jäänud pigem väga väikese segmendi lõpueksamite tasandile.

16:05 Esimees Henn Põlluaas

Maris Lauri, palun!

16:05 Maris Lauri

Aitäh! Proua minister, kindlasti on üks probleem selles, et me ei saa väga lihtsalt koolidesse õpetajaid leida, eriti just noorte puhul on see väga keeruline. Õnneks on olemas erinevaid programme ja ühinguid, mis selle nimel tegutsevad. Ma püüdsin uue aasta eelarvest leida rida, kus oleks kirjas, kui palju haridusministeerium eraldab raha tööd alustavat õpetajat toetavale koolile. Kas teie oskate seda öelda?

16:05 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Oskan öelda, et kindlalt tean ma seda, et eelmisel nädalal esimest korda üldhariduse osakond kõige laiemas mõttes arutas läbi, millised saavad olema järgmise aasta sotsiaalsete partnerite lepingud. Mu vastus on, et sellist kindlat summat ei ole. Küsija tõenäoliselt teab, et Haridus- ja Teadusministeeriumil on üldhariduse programmi nimetuse all teatud vahendid ja kuidas see raha sotsiaalsete partnerite vahel jaguneb, on paljus üldhariduse ekspertide ja loomulikult rahandusosakonna omavaheliste arutelude küsimus. Eelmine nädal oli esimene selleletemaline kohtumine, nii et ma kindlasti ei oska teile täna veel öelda, milline saab see summa olema ja millised võimalused on. Minule teadaolevalt partnerite lepingud varieeruvad 20 000-st mitmesaja tuhandeni. Täpsemalt ma täna ei oska teile öelda.

16:06 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Lugupeetud minister, rohkem teile küsimusi ei ole. Nüüd avame läbirääkimised. Kõigepealt on võimalus kõnepulti tulla arupärijate esindajal. Katri Raik, palun!

16:07 Katri Raik

Hea eesistuja! Head kolleegid! Hea minister, aitäh vastuste eest! Meie haridus- ja teadusminister Mailis Reps on kogenud minister ja vastused olid igati sobivad ja sujuvad. Ma ei tahaks siin jõulueelsel ajal hakata kuidagi ministrit kritiseerima, vaid käiksin välja sotsiaaldemokraatide mõtted, mis oleksid need põhiteemad meie hariduses, mille arendamine viiks meid edasi. Tuleb muidugi öelda, et me oleme üldiselt Eesti haridusega, oma õpilaste ja õpetajatega, oma teadlaste ja ülikoolidega väga rahul. Aga me tahaksime veel natuke rohkem olla rahul hariduse üldise juhtimisega.

On kolm teemat, mis on äärmiselt olulised. Esimene teema – ja õigupoolest peaski ainult sellest rääkima – on õpetaja, õpetaja, õpetaja. Kui meil iga neljas füüsikaõpetaja on üle 60 aasta vana, iga neljas loodusainete õpetaja on üle 60 aasta vana, siis kriis on väga lähedal. Ilmtingimata tuleb neid meetmeid, mida minister loetles, väga järjekindlalt rakendada, korraldada ümberõpet sellistele meiesugustele, kes me siin saalis istume ja kes vajadusel ning siis, kui on kõrgharidus olemas, saaksid ka minna kooli mõnda õppeainet õpetama. Võimalik, et keegi jääb elu järgmise väljakutsena täiskohaga kooli tööle. Miks mitte peale teatud ümberõpet? Ja õpetaja palka ei tohi kunagi unarusse jätta.

Teine teema: ülikoolid vajavad tuge. See napp summa, mis praegu juurde saadi – kahjuks ülikoolid

ütlevad, et kuidagi rohkem ministrilt ei saanud või ei jõudnud küsida ja see napp lisa, mis juurde saadi õppejõudude palgaks, tõstab ülikoolide kinnitusel palka 2%. See ei anna inimeste rahakotis mitte kuidagimoodi tunda. Selles olukorras, kus meil on 40% doktorantidest väljastpoolt Eestit, peame olema oma teaduse ja kõrghariduse – need on omavahel väga seotud – järelkasvu pärast väga-väga mures. Sellepärast on ülikoolide rahastuse märkimisväärne suurendamine, olgu või laenuraha abil, äärmiselt oluline. Ma tean, et me oleme Eestis eelarve tasakaalu osas väga konservatiivsed, aga see on meie järgmiste aastate suur väljakutse.

Kolmas teema, millele ma tahan tähelepanu juhtida, on toetav koolikeskkond. Tuge vajavad õpilased, sh erivajadustega õpilased, tuge vajavad õpetajad. Kui õpetajatega rääkida, siis õpetajad ei kurda mitte palga üle, vaid selle üle, kuidas nad ennast koolis igapäevaselt tunnevad. Ja nüüd on selgunud, et tuge vajab ka koolijuht. Nii et toetav koolikeskkond, igat pidi selle nimel koos töötamine on meie kolmas väljakutse.

Aga lõpetuseks siiski aitäh meie ülitublidele õpetajatele, aitäh kõigile haridusvaldkonnas ja aitäh muidugi ka ministrile! Jõudu algavaks aastaks ja ilusaid jõule kõigile, kes haridusega seotud ja haridusele kaasa elavad!

16:10 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised ja koos sellega ka arupärimise käsitlemise.

3. 16:10 Arupärimine eestikeelsetes koolides õppivate mitte-eesti koduse keelega laste ebavõrdse kohtlemise kohta (nr 9)

16:10 Esimees Henn Põlluaas

Läheme järgmise arupärimise juurde: Riigikogu liikmete Maris Lauri, Liina Kersna, Signe Riisalo, Kaja Kallase, Erkki Keldo, Toomas Kivimägi, Aivar Sõerdi, Hele Everausi, Andres Suti, Urmas Kruuse, Vilja Toomasti, Mart Võrklaeva, Annely Akkermanni, Andrus Seeme, Ants Laaneotsa, Jüri Jaanson, Yoko Alenderi, Taavi Rõivase ja Heidy Purga 6. novembril esitatud arupärimine eestikeelsetes koolides õppivate mitte-eesti koduse keelega laste ebavõrdse kohtlemise kohta (nr 9). Palun arupärijate esindaja siia kõnetooli! Maris Lauri, palun!

16:11 Maris Lauri

Head kolleegid! Selle arupärimise esitamise põhjus on väga lihtne. Ida-Virumaal, aga me teame tegelikult, et väga paljudes teisteski Eesti piirkondades, kus mitte-eestlasi elab pisut rohkem, näiteks Valgas, aga ka Tartus ja mujalgi, on juhtunud see, et eesti koolidesse tuleb neid lapsi järjest enam õppima. Kuna nende kokkupuuted eesti keelega on olnud napid – kodune keel on tavaliselt vene keel, aga on ka muid keeli, on mustlaskeelt ehk roma keelt, on saksa keelt ja muid keeli, ent lasteaed on tihtipeale olnud venekeelne –, siis nende eesti keele oskus ei ole piisav, et tulla toime eesti keeles õppimisega. Probleem on ka see – eriti teravalt tuntav on see Ida-Virumaal –, et põhikoolis on eesti keele õpetamise tase vene koolides olnud väga kehv. Tihtipeale ei saa koolilõpetajad eesti keeles hakkama ei gümnaasiumis ega kuigi hästi ka kutsekoolis. Need probleemid on väga suured ja keerulised. Sellest võib lõpmatuseni rääkida anekdootlikke lugusid. Nii on just nimelt viimastel aastatel, kui vaadata statistikat, hakatud lapsi panema eestikeelsetesse koolidesse. Ilmselt on põhjus ka see, et lapsevanemateks on saanud need noored inimesed, kes on kasvanud vabas Eestis. Ehk nad tajuvad, et nende kooliharidus ei ole võib-olla nii hea, mis oleks taganud nende edasimineku.

Jah, eestikeelses koolis saab väga hea eesti keele suhu ja kindlasti ka parema hariduse. Seda näitab ka see, et PISA testi puhul kahjuks vene koolide tulemus jääb eesti koolide omast umbes õppeaasta jagu maha. Kui me vaatame muudatust, mis on toimunud kaheksa aasta jooksul, aastail 2010–2018, siis näeme, et nii mitmeski Ida-Virumaa koolis on puhtalt eestikeelsete laste osakaal – mõlemad vanemad on eestikeelsed – märkimisväärselt kahanenud. Näiteks Illuka Koolis on see näitaja 67%, Kohtla-Järve Järve Koolis veidi alla 64%, Ahtme Koolis 66,7% jne. Ma ei nimeta siin Sillamäe ja Narva kooli, kus see tase on ennegi olnudki madalam. Need on eestikeelsed lapsed, kelle mõlemad vanemad on eestlased, aga on veel lapsed, kellel üks vanematest on eestlane, teine venelane, nendegi keeleoskus on tihtipeale poolik.

Poolik eestikeelsus tähendab seda, et need lapsed vajavad eesti keeles õppides täiendavat eesti keele õpet. Seda ei ole spetsiaalselt rahastatud, küll pean ütlema, et enne praeguse haridusministri ametisse astumist eraldati eriprojektide raames kõige raskemas olukorras Järve Koolile lisaraha. Praegu jagab valitsus tuge üksnes nendele lastele, kes õpivad vene koolides, aga mitte nendele, kes õpivad eestikeelsetes koolides ehk kus on kõige kiiremini häid tulemusi andev keeleõpe. Miks seda ei tehta ja mida on plaanis teha ongi selle arupärimise põhiküsimus. Ehk: mida plaanitakse teha, et seda probleemi lahendada? Milline on süsteemsete toetusprogrammide väljatöötamise seis ja kui suur on rahaline tugi? Sellele, et asi on tõsine, osutab Virumaa hariduseltsi pöördumine, aga ka Kohtla-Järve Järve Kooli pöördumine, millele kahjuks sisulist vastust ei ole antud. Aitäh!

16:16 Esimees Henn Põlluaas

Palun arupärimisele vastama haridus- ja teadusminister Mailis Repsi!

16:16 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Suur tänu, lugupeetud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Maris Lauri tõi juba välja mitmeid küsimusi, millega ma olen südamest ühel nõul. Eks mitmed programmid, mis me oleme aastate jooksul välja töötanud, lähtusid pigem sellest, et üleminekuga tegelesid vene koolid. Kui numbraid vaadata, siis on selge, et küsimus loomulikult ei ole ainult Ida-Virumaal, see pilt on laiem. Ja tõesti on nii, et venekeelsete lapsevanemate suur ootus on see, et leitaks lahendusi, mis tagavad nende lastele väga hea eesti keele oskuse. Üks võimalus on minna üle päris eestikeelsele õppele. Aga kindlasti hea küsija teab, et näiteks Lasnamäel on mõned eestikeelsed koolid, kus enam kui pool esimeste klasside õpilastest ei räägi kodus eesti keeles. Eks see ole suur väljakutse.

Head eksperdid on aidanud vastused teile ette valmistada ja pean ütlema, et päris huvitav oli neid analüüsi jälgida. Kõigepealt, nagu te väga õigesti märgite, ongi loomulik, et koolis, kus õpivad erineva kodukeelega lapsed, on õpetajate pädevust pidevalt vaja suurendada. Nii õpilase keelelise arenguga arvestamine ja selle toetamine, aga loomulikult ka aine andmine peab olema õppetöös selgelt eesmärgistatud. Pidevalt tuleb analüüsida, kuidas peetakse silmas keelelisi sihte. Peab olema ka toetav klassiruum, näiteks luuakse aina uusi õppe abimaterjale, mida saab õpilastele toeks klassiseintele panna. Õpetaja otsustab, kuidas õppetöö klassis toimub, millised õppematerjalid valitakse, kuidas neid kohandatakse ja vastavalt õppijate vajadustele ka individualiseeritakse, kuidas õppija arengut tagasisidestatakse.

Sihtasutusel Innove on mitmekeelse hariduse keelekümblusmetoodika keskus, mis pakub õpetajatele ja koolimeeskondadele erinevaid koolitusi ja nõustamisi. Eesti õppekeelega koolide ja õpetajate huvi täiendkoolituse vastu on oluliselt kasvanud. Näiteks aastal 2019 oli lõimitud aine- ja keeleõppe koolitusel osalenud õpetajatest kolmandik juba eesti õppekeelega koolidest. Koolitusel osales kokku 309 õpetajat. Lisaks sellele on tänavu kolm eesti kooli ise tellinud keskuselt kohapeal antava koolituse. Üleriigilistel koolitustel on osalenud hinnanguliselt 40 eesti õppekeelega koolide õpetajat. Samuti pakub keskus õpetajatele, kes annavad tunde eesti keeles muu kodukeelega õpilastele, eraldi nõustamist ja õppevaraalseid konsultatsioone. Nõustamist on võimalik saada seoses näiteks koolitusjärgse tegevusega. Õpetaja reflekteerib omandatud teadmiste rakendamist praktikas, nõustaja tuleb kohale ja jälgib õpetaja tunde vastavalt vastastikusele kokkuleppele ja sellele järgneb tagasiside nõuannete kujul. Õpetaja saab ka siis reflekteerida oma tööd, seada uusi eesmärke, koostööalane areng vaadatakse läbi. Sellest nõustamiskeskusest on võimalik saada ka nõustaja, kes annab nõu vajadusepõhiselt. Nõustamise fookus seatakse vastavalt õpetaja vajadustele ja edasine tegevus kavandatakse just sellest lähtuvalt. 2019. aastal oli nõustamise ja koolituse eelarve just sellises spetsiifilises valdkonnas 165 000 eurot.

Innoves on loodud ka Rajaleidja võrgustik. Rajaleidja keskus pakub tuge ja õppetööst, sh ka keelealast nõustamist lapsevanematele. Rajaleidja keskusesse saavad lapsevanemad pöörduda ja ongi pöördunud, kui kooli esmatasandi spetsialistid on lapsega juba tegelenud, kuid vajatakse edasisi nõuandeid, näiteks hariduskorralduslikeks muudatusteks. Aga vahel vajatakse ka lihtsalt erapoole hinnangut. Lähtudes õppenõustamise tulemustest saab lapsevanem soovitusel, kuidas lapse arengut, toimetulekut toetada, saab teada, kas üldse ja kui, siis milliseid tugiteenuseid laps vajab. Selleks on koolipere koostöö väga oluline, aga vahel on jah vaja ka kolmanda osapoole kaasatust. Oli ka küsimus toetusprogrammide kohta. Selle võiks kokku võtta nii. Selleks, et suurendada õpetajate valmidust ja pädevust töötada mitte-eesti lastega, on oluline süstemaatiliselt ja järjepidevalt pakkuda

vajalikku tuge koolidele ja õpetajatele. On ka oluline, et koolid oleksid teadlikud erinevatest võimalustest, näiteks sellest samast üleriigilisest täiendkoolitusest, aga ka piirkondlikest koolitustest. Samuti on tähtis vastastikune praktikate jagamine või pigem siis parimate praktikate jagamine. Tänavu on piirkondlikud koolitused läbi viidud Tallinnas, Narvas, Jõhvis, Tartus ja Pärnus. Ja parimate praktikate teemadel on seal siis arutatud. Õpetajate koolimeeskondade nõustamine toimub vastavalt nende vajadustele. Nad peavad oskama ka lapsevanemaid nõustada. Samuti on Haridus- ja Teadusministeeriumi eksperdid välja toonud, et ka edaspidi soovitakse arendada ja uuendada ning täiendada koolituse õppekava, sest veelgi enam on vaja pöörata selle õppega seoses tähelepanu just eesti koolide õpetajate ootustele ja vajadustele ning mõelda, kuidas sellesse valdkonda rohkem kõrgkoolide spetsialiste kaasata.

Kolmas on rahateema. Pean ütlema, et tänu teie arupärimisele oli meil Haridus- ja Teadusministeeriumis koos sihtasutustega päris elav arutelu, kuidas see süsteem ikkagi toimib. Nagu hea küsija juba ütles, võib-olla on see mõnedele üllatus, aga tuli välja, et riik tõesti toetab keelekümblusklasse ja õpetajaid täiendavalt 185 euroga õpilase kohta. Selline keelekümblusklass on avatud kas eesti- või venekeelse õppekeele koolis ja õpetaja peab kasutama keelekümblusmeetodeid. Nagu küsija kindlasti teab, keelekümblusklass moodustatakse õpilastest, kelle kodukeel pole eesti keel, ja sellises klassis õpetatakse vähemalt 40% riiklikus õppekavas ettenähtud mahust eesti keeles. Aga keelekümblusmetoodika toetub teistsugusele metoodikale ja mitte kõik koolid ei soovi selle kasutamist laiendada.

Oluline on ka märkida, et lisaks on meil ka uussisserändajad. Nende toetuse määr on 400 eurot. Keelekümblusmeetodite rakendamise toetus on aastal 2020 kokku 1,3 miljonit ja uussisserändajate toetus 134 000 eurot. Vastuseks teie küsimusele on mul võimalik ekspertide nimel öelda, et kavas on tõesti läbi vaadata keeleõppe toetuse süsteem tervikuna. Arutluse all on tõsiselt olnud ka see, millised on riigi võimalused pakkuda muukeelsetele lastele parimal jätkusuutlikul moel tuge. Ja kuna tõesti selliste laste arv eestikeelsetes koolides üha kasvab – ja siin ei ole küsimus kindlasti mitte ainult venekeelses taustas, vaid väga mitmesuguses taustas –, siis kahtlemata lisaks nendele koolitustele ja õpetajate nõustamisele oleks vaja laiemalt analüüsida muude tarviliste meetmete valikut. Aitäh!

16:25 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Lähme küsimuste juurde. Liina Kersna, palun!

16:25 Liina Kersna

Suur tänu, hea eesistuja! Austatud minister! Täna küsisin Valga Põhikoolist ja sain sellise vastuse, et neil on keskmiselt klassis 23% õpilastest kas muukeelsed või kakskeelsed. Klassikomplektist 23%! Ja see trend pidevalt kasvab. Nagu te ise väga õigesti ütlesite – ma kordan üle, et see oleks hästi selge –, riik toetab praegu vene koolides keelekümblusklasse eraldi rahaga ja uussisserändajate õppimist eraldi rahaga, aga meie oma kodanikest venekeelsed lapsed, kes lähevad eestikeelses kooli, ei saa õppimiseks lisatoetust, et nad hakkaksid kiiremini eestikeelses koolis toime tulema. Ma siiski ootan veidi täpsemat ülevaadet, millised on teie plaanid kaasa aidata, et need koolid ja need õpetajad, kes praegu on klasside ees, saaksid paremini hakkama?

16:26 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Hea küsija! Üks täpsustus. Keelekümbluskeskus, mis on olnud see rahastamise allikas, on ju toetust saanud Kanadast. Sellel on väga suuri toetajaid olnud ja sel teemal on ka väga palju debatte peetud. Keelekümblus saab toetust ka siis, kui seda tehakse eestikeelses koolis. Ja meil ongi kaks eestikeelset kooli, kes õpetavad vastavalt keelekümbluse erimetoodikale. Aga ma rõhutan seda seepärast, et seal ei ole küsimus venekeelses või eestikeelses õppes, vaid just metoodikas. Ja vastab tõele – küsijad ehk seda teadsid, vastajatele tuli see natuke üllatavalt –, et muude meetodite kasutamise korral keeleõpet eraldi rahaga ei toetata. On küll laiemalt igasuguseid toetusmeetmeid, nagu ma siin ette lugesin, on mitmesuguseid koolitusi ja tunnustusi. Nii ta on.

Eks me teame neid koole – te nimetasite Valgat, mina mainisin kahte Lasnamäe kooli, kus ühes on tõesti venekeelsete laste osakaal ületanud 50%. Meil on mitmeid teisi piirkondi, kus on ajalooliselt olnud eraldi koolid, ja nüüdseks on kümned erineva õppekeele koolid kokku läinud ja töötavad põhiosas eesti keeles. Ja seal võib kõnealune osakaal klassides väga erinev olla, mitte enam 1 : 4. Näiteks on üks piirkond, kus pandi koolid kokku ja venekeelsed õpilased on enamuses, aga kool töötab endiselt eesti

keeles. Aga jah, lisaraha sellisel kujul, välja arvatud summa, mis pearahana tuleb, nende aastate jooksul ei ole eraldatud.

16:28 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Maris Lauri, palun!

16:28 Maris Lauri

Aitäh! Teie vastusest sai päris hästi aru, et te vist ei mõista selle probleemi põhiolemust. Need koolitused, jah, aitavad neid õpetajaid, kes on alles sattunud sellesse olukorda, või kui muukeelseid õpilasi on klassis vähe, alla 10% või isegi alla 5%. Kui neid on rohkem – 20, 15, 30, 40, 50 või 60% ja on ka klasse, kus on kõik lapsed eesti koolis mitte-eesti peredest –, siis need meetodid enam ei aita. Siis on vaja väiksemaid rühmasid, on vaja individuaalset lähenemist, see kõik aga eeldab rahalist tuge. Mis toetust on selleks oodata? See eeldab ka rahalist tuge kindlasti, aga kas te olete mõelnud selle peale – meil oli arupärimises konkreetselt öeldud, et palun mitte rääkida keelekümbelusest –, mida teha tavalise keeleõppe täiendamiseks?

16:30 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Eks me keelekümbeluse koha pealt peame siis minema ajalukku. Tol hetkel, kui need meetodite arutelud olid, siis üks meetod sai väga laia toetuse, teised aspektid jäid veidi kõrvale. Olen väga tänulik arupärimise esitajatele, sest loomulikult on selle nurga alt asjade seisu ehk liiga vähe vaadatud. Kogu aeg on jutt olnud sellest, et meil on üleminek. Aga aina enam peame ju üheskoos tunnistama, et see on ju väga vahva, et venekeelne elanikkond usaldab Eesti haridussüsteemi ja teeb just selliseid otsuseid, kuigi see esitab koolidele väga suuri väljakutseid. Nagu ma ütlesin, ega see probleem ei ole ainult Valgas ja Ida-Virumaal, see on laiem. Samas on piirkondi, kus enam ammu keegi ei mäletagi, et kunagi on seal olnud venekeelne kool. Venekeelne kogukond on arvestatava suurusega, aga kõik lapsed käivad koolis, kus töötatakse peamiselt eesti keeles. Eks need koolid on parimat praktikat omavahel jaganud, selgitanud, kuidas toetada. Nad on ise teinud suuremal määral väikseid rühmasid, toetanud õpilasi sellega, et on loonud individuaalseid õppekavasid. Need meetodid, mida koolis kasutatakse, on ju, nagu hea küsija teab, üsna sarnased nendega, mida muude õpiraskuste puhul rakendatakse. Keeleõppe toetus on seal vaid üks osa.

Aga miks ma lugesin ette need koolitused? Sest see on see, millega Innove on tegelenud ja kus Innove näeb võimalusi. Rajaleidja löid nad selleks, et kui keelest tulenevalt tekib väga suur mahajäämus ja on eriarvamused, kas tegemist on erivajadustega või tulenevad õpiraskused üksnes keelest, siis Rajaleidja nõustamine on olnud märkimisväärselt oluline. Need on nagu kaks aspekti. Kas sel puhul on vaja lisarahastust? Ma arvan, et me kõik teame näiteks Lilleküla kooli. Kool on aastaid – kindlasti on nad ka teiega kohtunud – pööranud tähelepanu sellele, et nende õpilased on väga erineva kodukeelega. See on üks selline kõige avatum kool olnud ja saanud sellega seoses ka väga palju tunnustust. Seal on tegu Eestisse tagasipöördunudega ja perekondaga, kus räägitakse kodus väga erinevaid keeli, tihti isegi kolme keelt. Nendel lastel on väga raske Eesti haridussüsteemis koolis hakkama saada, aga on mõned koolid, kes on erilisi samme astunud, ja üks nendest on Lilleküla kool. Need koolid on mitu-mitu korda teinud ettepaneku, et ilmselt selle abi nimetus ei võiks olla erivajadusega lapse koefitsient, aga võiks olla mingi muu lisarahastuse hoob. Aga siiani on öeldud, et haridussüsteem on kompleksne ja keelest tulenev erisus on üks õpiraskustest, millele tuleb läheneda ühtse süsteemina. Ma siiski arvan, et see debatt on ülioluline. Kindlasti võiksime selle teema arutelu alla võtta, sest koolid on selle eraldi välja toonud. Aga seni tõesti lisakoefitsienti keeleõppeks ei ole ette nähtud.

16:33 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Yoko Alender, palun!

16:33 Yoko Alender

Aitäh, hea koosoleku juhataja! Austatud minister! Mainisite ise ka, et paljud venekeelsed pered tõesti eelistavad eestikeelset kooli, ja mulle tundus, et te peate seda ikkagi positiivseks. Samas andsite mõista, et te ei teadnudki, et neid lapsi ei toetata. Ma olen nõus sellega, et see on kasvav trend. Ja see on väga hea trend, vaatamata sellele, et me ei ole suutnud poliitiliselt justkui välja öelda, et me riigina sellele ka

kaasa aitame. Vahest seesama asi, et me ei ole seda suutnud välja öelda, on meid viinudki olukorda, kus me ei kuule tegelikult vastajalt ideid, mis aitaksid seda trendi arendada selleni, et meie haridussüsteem pakub võrdseid võimalusi kõigile lastele. Mis siis ikkagi need konkreetsed ideed ministri arvates on? Milline on riigi tugi sellele kasvavale seltskonnale, et nad saaksid ühtsuskoolis hakkama?

16:34 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Ma väga tugevalt toetan – ja ma usun, et me kõik siin saalis toetame – ühtset koolisüsteemi. Ma püüdsin teile selgitada, aga selgitan siis uuesti: väga kindlalt on nende aastate jooksul võetud lähenemine, et Eesti haridussüsteemis kehtiv eestikeelne õpe on põhialus. Jah, põhikooli- ja gümnaasiumiseadus lubab kohalikul omavalitsusel teha oma otsused ja nii on see senini olnud. Aga see trend, et kohaliku omavalitsuse koolis, erakoolis ja riigikoolis õpivad koos väga erineva keele- ja kultuuritaustaga õpilased, on ilmne. Nii see Eestis on. Kodukeelt ei ole loeta erivajaduseks – põhimõtteliselt on see hoiak võetud. Arupärimisele vastamist ette valmistades oli meil Haridus- ja Teadusministeeriumis ja Innove ekspertidega korduvalt arutelu, kas seda peaks lugema erivajaduseks ja kui peaks, siis mis juhtudel. Vähemalt seni on jäänud peale arvamus, et kodune keel ei ole alus, mille puhul võiks öelda, et lapse õpiraskused on põhjendatud. See võib olla üks ajend, miks laps maha jääb, aga ei pruugi olla. Ja väga selgelt on võetud hoiak, et see nii ei ole.

Oli küsimus, et kui keelekümbeluse puhul ühel hetkel kehtestati need lisakoefitsiendid ja need on nii jäänud, siis kas sarnane koefitsiendisüsteem peaks laiemalt kehtima. Kui nii, siis on küsimus, mille alusel. Kas arvestus peaks olema õpilasepõhine või on klassipõhine? Kui suur osakaal peab klassis olema muu koduse keelega õpilastel ja kui kohanenud nad peavad olema? See on nii põhimõtteline küsimus. Keelekümbelusel on oma metoodika ja see on klassipõhine. Aga signaalid, mida koolidest aina rohkem tuleb, on sellised, et need lapsed on mööda klasse hajunud ja koolid vajavad tugimeetmeid. Võtame näiteks sellesama Ida-Virumaa pöördumise. Nad ütlesid, et nad tahavad koolile saada lisavahendeid. Nad ei taha mitte klassipõhiseid kõrgemaid koefitsiente, vaid tahavad teha väiksemaid rühmasid, läheneda lastele individuaalsemalt. Ja sel juhul me räägime üldisest rahastamissüsteemist. On väga suur vahe, kas me kehtestame kodukeele järgi mingi kõrgema koefitsiendi või anname konkreetsetele koolidele teatud meetodite kasutamiseks lisaraha. See on põhimõtteline vahe. Selgituseks ka nii palju, et me tegime selle arvutuskäigu ära, sest poliitiline debatt enne valimisi oli väga elav. Võtsime aluseks, kui palju meil üldse lapsi on ja kui palju on EHIS-e andmetel mitte-eesti kodukeelega lapsi, keda me ei taha diskrimineerida ja ütelda, et neil on erivajadus. Ütleme siis, et nad vajaksid erituge – ei, see on ka eraldi termin, see ei ole hea. Lisatuge? See on ka termin. Vahest võiks öelda, et nad vajavad natukene lisatähelepanu. See summa oleks 32 miljoni ringis. See tähendaks, et iga muukeelne laps, ükskõik missuguse eesti keele tasemega, saaks eritähelepanu. Aga selle peale ütlevad koolid, et nii lihtsalt ei saa võtta. Kodukeel võib olla teine, aga lapse õppevõimekus, tema õpitulemused ei viita sellele kuidagi. Nii et see küsimus, kuidas ja milliseid lahendusi me siin välja pakume, vajab eraldi tähelepanu. Aga jah, kinnitan teile, et mind pani ka imestama, et me oleme enam kui 20 aastat oma haridussüsteemis teatud protsesse soosinud, ent ainuke metoodika, mida me keeleõppes eraldi toetame, on keelekümbelus. Aga noh, nii ta on ajalooliselt välja kujunenud.

16:38 Esimees Henn Põlluaas

Annely Akkermann, palun!

16:38 Annely Akkermann

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma kuulasin teie ettekannet. Põhiline sõna, mida te kasutanud olete – ma ei hakanud lugema, kui palju kordi see kõlas, aga kindlasti paarkümmend-kolmkümmend korda –, on sõna "nõustama". Kui teise koduse keelega laps tuleb kooli, et siis vajavad kõik nõustamist: õpetajad ja lapsed ja lapsevanemad. Aga kes iganes on ühe võõrkeele ära õppinud, see teab, et keel vajab ikka õppimist. Küsimus minu arvates ongi selles, et paljud lapsevanemad on nii suured Eesti patrioodid, et panevad oma lapsed eesti kooli, aga me ei leia raha, et õpetada neid lapsi eesti keeles õppima. Sellest kõikide nõustamisest on nagu piinlik kuulda, lastele on vaja õpetajaid ja õppimist, ja saabki keel selgeks.

16:39 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Nüüd ma pean küll mõned faktid nimetama. Kõigepealt, kui me vaatame ka siin täna kiidetud tasemetöid või üleriigilisi teste või äsja kokku pandud PISA tulemusi, siis eraldi on välja toodud need lapsed, kes kodus räägivad teist keelt, aga õpivad eesti keeles. Loomulikult on meil ka lapsi, kes räägivad kodus eesti keelt, aga õpivad vene koolis või siis räägivad kodus mingit teist keelt, aga käivad vene koolis. Need tuuakse eraldi välja, sest ka neid lapsi on arvestatav hulk. Nende laste õpitulemustes ja nende laste tulemustes, kes käivad eestikeelses koolis, aga kodus räägivad teist keelt, arvestatavat vahet ei ole.

Julgen teile kinnitada, et meie õpetajad teevad suurepärase tööd: nad õpetavad nii ainet kui ka keele selgeks. See süsteem toetub ka sellele, et väga paljudes lasteaedades tehakse see töö ära ja valmidus õppida koolis eesti keeles on lastel juba olemas, olles saavutatud erinevate meetodite abil. Meil on ka keelekümblyusega lasteaiad, kus kasutatakse varase keelekümblyuse meetodeid. Tegu on eestikeelsete lasteaedadega, kust väga hea eesti keele taustaga lapsed on sisenenud haridussüsteemi. Nii et kui keeleõppes rääkida esimesse klassi astujate puhul, siis selle kohta on väga üksikud näited.

Miks on rõhk pandud nõustamisele? Põhjus on selles, et tekivad väga paljud muud asjad, mida õpetajad tihti ei märka. Ma usun, et arupärijad ja ka paljud teised mõistsid Ida-Virumaa pöördumist. Aga see ei ole üksikjuhtum, selliseid pöördumisi on teisi. Küsimus pole mitte niivõrd keeleõppes, kuivõrd selles, kuidas läheneda laste erinevale õpioskusele või nende individuaalsusele. Siiani on olnud väga selge seisukoht, et erinevatele õpiraskustele, tuleneb need siis keelest või millestki muust, tuleb läheneda suhteliselt sarnaselt, aga vastavalt sellele, missugust tuge laps vajab. Kas see tähendab väiksemat rühma, individuaalsemat lähenemist – oleneb ajendist.

Aga veel kord: eks me peame selle koos teiega läbi arutama, mis alusel keeleoskuse parandamist toetada võiks, milline lähenemine sobiks. Ega küsimus ei ole lihtsalt selles, kas anda teatud koolidele lisavahendeid, küsimus on selles, mis on süsteemis on puudu. Kas lähenemine peaks jääma endiseks, et õpiraskus on õpiraskus ja kui nõustamine on vajalik selleks, et õpetaja peab kasutusele võtma uusi meetodeid, siis antakse nõustamistoetust? Võib-olla konkreetne õpetaja puutub selle meetodiga esimest korda kokku, võib-olla on süsteem läinud liiga suureks, võib-olla kool ei ole selleks valmis? Seni on olnud säärase lähenemine.

16:42 Esimees Henn Põlluaas

Signe Kivi, palun!

16:42 Signe Kivi

Aitäh! Lugupeetud minister! Me oleme palju kordi rõhutanud ja ka rõõmustanud, et üha rohkem mitte-eesti koduse keelega lapsi õpib eesti keeles. Põhilised protsendid koolide kaupa, maakondade kaupa on välja toodud. Aga kas Haridus- ja Teadusministeeriumile on teada, kui palju õpib täna mitte-eesti koduse keelega lapsi eestikeelsetes lasteaedades, põhikoolides, gümnaasiumides? Kas sellise info saamine on mingil moel ka delikaatne küsimus, mida ministeeriumil on peredele ja koolidele ebamugav esitada?

16:43 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Väga ootamatu küsimus! Ma ei oska öelda, kas see on delikaatne küsimus. Minu teada on EHIS-es võimalik see märke teha ja kas selleks on mingeid takistusi tekkinud, ma tõesti ei oska öelda. Mul selle kohta tagasiside puudub ja ma ei taha eksida. Minule teadaolevalt on need suurusjärgud tuhandetes, aga ma hangin need numbrid, mul täna neid kaasas ei ole. Ütleme nii, et piirkonniti on arvud erinevad. Ma saan sellest delikaatsuse vihjest aru, aga ei oska vastata.

16:44 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Katri Raik, palun!

16:44 Katri Raik

Aitäh, hea eesistuja! Austatud minister! Ka mina olin üllatunud, kui sain aru, et Ida-Virumaal on kaheksa eesti kooli ja ainult kahes on siis venekeelseid lapsi vähem kui 25%. Tegelikult pole eestikeelse kooli toetamine Ida-Virumaal oluline mitte ainult venekeelsetele lastele mõeldes, vaid ka eesti lastele mõeldes. Ida-Viru Koolijuhtide Ühendus on küsinud mõistlikult 200 000 eurot aastas kõigi nende kuue

kooli peale, et eelkõige palgata kooli teist õpetajat või tugispetsialisti. Teie käsutuses on eelarve, mis peab silmas eesti keele õpet ja eestikeelset õpet. Kui ma õigesti sellest aru sain, on seda raha 7–8 miljonit. Osa on selline põhiraha, osa on järgmise aasta eelarvest natuke juurde tulnud raha. Kas siiski oleks võimalik raha ümber jagada sellisel viisil, et need Ida-Virumaa koolid saaksid toetuse järgmisel aastal sellel ajal, kui seda süsteemi, nagu te õigesti rõhutate, välja töötatakse? Kas ...

16:45 Esimees Henn Põlluaas

Aeg!

16:45 Katri Raik

Kas sellest 7–8 miljonist saaks äkki näpistada 200 000 eurot?

16:45 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Kõigepealt sellest 7–8 miljonist – eks see suurusjärg umbes säärane on. Selles on arvestatav osa Ida-Virumaal välja kujunenud koolidel, keda toetatakse. Neid on ajalooliselt väga pikka aega toetatud mitme miljoni ulatuses. Kas ettepanek on nendelt toetus ära võtta ja teistele anda? Ma ei ole küll valmis sellele küsimusele täna nii lihtsalt vastama. Ma jätaks selle siiski Haridus- ja Teadusministeeriumi ning konkreetsete kohalike omavalitsuste arutelude teemaks.

Küsija viide rahade kasutusele on ju omajagu õige. Minagi mäletan, et eelmine valitsus, seda küll väikses ringis, põgusalt korra arutas seda teemat, kui tuli järjekordne raha jagamine. Viidati, et osa lisaraha eraldus on juba ammu, ütleme nii, et ajalooliselt välja kujunenud ning vaevalt saajad ja andjad enam mäletavad, kuidas need kokkulepped on alguse saanud. Võib-olla seatud eesmärgid pole kõik hästi läbi arutatud. Aga seda piirkonda tundes ma arvan, et sealt mitme miljoni ümbertõstmine ühelt teisele on väga keeruline.

Nüüd lisarahast. Osa sellest jääb kindlasti lasteaia programmi jaoks. Hea küsija on kindlasti nõus, et mida rohkem me lasteaedades sellega edasi liigume, seda rohkem lapsevanemaid eesti kooli kasuks otsustab. Yoko Alender rääkis enne poliitilisest debatist. Meid eristabki see, et kõik need aastad ma olen uskunud ja ka täna usun, et mida rohkem me loome hoobasid, mille korral lapsevanem ja kogukond saavad ise eesti keele kasuks valikuid teha, seda mõistvam ja arusaadavam see protsess on. Sellised lahendused, mida me oleme püüdnud riiklikult käskude ja keeldudega rakendada, üldjuhul haridussüsteemis ei tööta. Need ei tööta Eestis ega ka mujal. Aga neid hoobasid on, näiteks needsamad lasteaiaid. Võin teile julgelt sellekohast statistikat tuua. Kui laps lõpetab venekeelse lasteaia – kindlasti hea küsija neid numbreid teab –, siis veidi üle 2% neist läheb kas eestikeelsesse või peamiselt eestikeelsesse kooli. Kui laps õpib keelekümblusega või eestikeelses lasteaias, siis iga neljas teeb sellise valiku. Nii et vahe on umbes kümnekordne. Mida rohkem me toome alusharidusse ja põhihariduse esimestesse astmetesse neid võimalusi, seda julgemad on lapsevanemad. Aga loomulikult peab olema ka lisarahastus, toetus. Ka teise õpetaja rakendamise mõte, mida Ida-Virumaa koolid on välja pakkunud, on selles pilootprogrammis algusest peale sees olnud – väiksemad rühmad, rohkem individuaalset lähenemist, rohkem õpetajate võimalusi. Mina võtan seda pöördumist väga tõsiselt. Millised saavad olema lahendused? Eelarve sai just kinnitatud, ma usun, et me peame need teemad väga tõsiselt läbi arutama.

16:48 Esimees Henn Põlluaas

Vilja Toomast, palun!

16:48 Vilja Toomast

Aitäh! Austatud minister! Te räägite põhimõtteliselt ainult koefitsientidest ja raha ümbertõstmisest, kuigi samas ka ise mõõnsite, et see pole ainus võimalus. Te olete nüüd viimasel ajal juba kolm aastat minister olnud. Kas selle kolme aasta jooksul on peale raha ümbertõstmise ja koefitsientide suurendamise-vähendamise olnud ka mingeid muid mõtteid, kuidas sellele probleemile lahendust leida? Ja ma natukene laiendan arutelu ja toon veel teise teema ka sisse. Te natukene puudutasite lasteaedaid. Ka Tallinnas Männikul on üks lasteaed, kus on nii vene kui ka eesti rühmad ja väga paljud venekeelsed lapsevanemad on pannud lapsi eestikeelsetesse rühmadesse. Ma küsisin lasteaiakasvataja käest, kas see on probleem olnud. Ta ütles, et natuke ikka on olnud probleem, nii nagu ka koolide puhul, kui

lapsevanemad oskavad halvasti eesti keelt. Asi pole mitte selles, et nad vene keeles räägivad, vaid selles, et nad oskavad eesti keelt halvasti. Siis on probleeme olnud. Minu küsimus ongi selle kohta. Tegelikult on ju näha, et mida rohkem lapsi eestikeelsetesse lasteaedadesse pannakse, seda kergem on koolis. Kas te isiklikult toetate seda ja kuidas te püüate koos kohalike omavalitsustega seda teemat edasi arendada ...

16:50 Esimees Henn Põlluaas

Palun ajast kinni pidada!

16:50 Vilja Toomast

... ja lahendada?

16:50 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kõigepealt palun vabandust, aga kui ma rääkisin rahast, siis püüdsin vastata vastavalt küsimustele. Ju ma siis laiemast kontekstist rääkisin liiga vähe. Aga samal ajal ma sain just natuke aega tagasi riielda, kui rääkisin liiga palju nõustamisest. See ülejäänud kontekst ongi ainult nõustamine ja toetamine. Aga ega me ei mõtle tavaliselt ainult rahakategooriates. Vastupidi, haridus- ja teadusvaldkonnas on sisu kõige olulisem. Ent loomulikult valdkonna eestkõnelejad siin Riigikogus on debattidele lähenenud võib-olla eelkõige eelarve võtmes.

Nüüd lasteaedades. Südamest toetan! Toetan selles mõttes nii kooli kui ka lasteaeda, toetan kõiki valikuid, mida teevad lapsevanemad ja kogukonnad ise. Ja me peame üheskoos mõtlema, kuidas saaks seda protsessi veel rohkem toetada. Ma ei toeta selliseid valikuid, mida me ei ole enne koos korralikult arutanud. Kui me midagi keelustame või sulgeme, siis tuleb tagajärjed läbi mõelda. Usun, et ka head küsijad on nõus, et me peame mõnda piirkonda erilisel moel arvestama. Aga laiemalt on see trend väga selgelt näha ja pigem on see olnud kasvav kui kahanev. Ka on väga selgelt näha, et on terved piirkonnad, kus need otsused on tehtud.

Mis puutub Männiku lasteaeda ja teistesse samasugustesse lasteaedadesse, siis üks võimalik lahendus on loomulikult varane keelekümbelus. Teine võimalik lahendus on see, mille teie näiteks tõite: laps lihtsalt pannakse teise keelega lasteaeda. Mu enda tädi töötab eestikeelses lasteaias, kus juba aastaid on selge enamus olnud muud emakeelt rääkivatel lastel. Ja loomulikult on see väljakutse. Annelyle ei meeldinud, et ma rääkisin nõustamisest, aga mu tädi ütleb, et peamine on turvatunne, mis tuleb lapsevanemale anda. Kõik tuleb üle selgitada, sest identiteediteema on tegelikult peredes väga tundlik teema, eriti siis, kui isa ja ema on erineval arvamusel. Õpetajal tuleb juurde selgitada ka seda delikaatset poolt, kui palju annab eesti keel juurde ja millised on lapse edasised haridusvalikud.

Teine küsimus on koolivalmidus. Ollakse väga mures, et kui laps saab kogu alushariduse eesti keeles, kas ta siis on piisavalt koolivalmis, et selles keeles õpinguid jätkata, või tekivad tagasilöögid. Eks me teame ka neid olukordi, kus 6.–7. klassis ikkagi tekivad raskused. See väga keeruline üleminekuaeg ja kui siis tekib veel probleeme õppekeele pärast, kas siis laps on piisavalt tugev, et hakkama saada? Need küsimused esitatakse tavaliselt alushariduses, sest lasteaed on koht, kus laps valmistatakse ette järgmiseks astmeks.

Te küsite, mis ma olen kolme aastaga teinud. Me oleme väga tõsiselt arutanud veel üht delikaatset teemat: kui palju peaks kas siis pühapäevakoolidele tuginedes või erinevaid muid meetodeid kasutades toetama laste harimist nende emakeele ja kultuuri vallas. Näiteks kuidas õpetada vene keelt ja kirjandust, kui laps õpib eesti koolis? Need on väga delikaatsed teemad. Vene kultuurikeskus ja pühapäevakoolid on selle eraldi välja toonud ja küsinud, kas nemad võiks olla see tugi eestikeelsetele koolidele, kus vene lapsi on vähem kui 10%. Tuleb mõelda, kas avada nendele lastele lisaõppe võimalusi, ja kui avada, siis kas selle võrra jääb näiteks võõrkeeletunde vähemaks. Need on aspektid, mis meil tuleb läbi analüüsida. Aga sellekohased protsendid kasvavad tõepoolest. Lasteaedades me näeme seda palju ja aina rohkem ka koolides. Nagu ma täna kohe alguses ütlesin: neid koole, mis töötavad enamjaolt vene keeles või ainult vene keeles, põhimõtteliselt ei ole. Ja eestikeelse aineõpetuse osakaal kasvab ka kõige tavalisemates vene koolides.

16:54 Esimees Henn Põlluaas

Andres Sutt, palun!

16:54 Andres Sutt

Aitäh! Hea minister! Minu enda lapsed on kõik ühel või teisel moel õppinud mingi osa oma kooliajast väljaspool Eestit ja selles mõttes on temaatika mulle hästi tuttav. Kooli tugi kogu selles protsessis on ülioluline. Ma jätkan eelmise küsimuse lainel. Sooviksin teada, mida te olete veel kaalunud kasutada lisaks koolitusele ja rahale, millest on siin palju juttu olnud, et toetada just nende laste hakkamasaamist, kelle emakeel ei ole eesti keel.

16:55 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kõige olulisem on see, et Eesti haridussüsteem on lihtsalt nii hea, et meil on lihtsalt nii suurepärased õpetajad, et nad saavad erinevate raskuste korral hakkama. Ja kui nad ise ei leia lahendust, siis nad küsivad kolleegide käest parimaid praktikaid. See on reaalne elu. Meie haridussüsteemis on mitmesuguseid üksikjuhtumeid, on siis tegu keelelise või mõne muu eripäraga, aga need saavad lahenduse. See on täiesti igapäevane töö. Õpetaja omandab need kogemused kas tasemehariduse või täiendkoolituse abil. Vahel ta puutub mõne üksikjuhtumiga kokku esimest korda ja mida rohkem õpetajaid koostöövõrgustikus on, seda rohkem talle lahendusi pakutakse. Aitavad parimad praktikad ja isegi ka need palju kritiseeritud erinevad Euroopa Liidu vahendid, millega koostöövõrgustikke ja muud koostööd on toetatud. See on olnud märgiline.

Rahast me oleme sellepärast rääkinud, et lahendus ei ole küll lihtsalt lisaraha andmises, aga näiteks väiksemad rühmad või küsijate välja toonud mingid muud lahendused või mingid muud meetodikad vajavad raha. Me peame teadma, kas need abinõud on hädavajalikud ja kui on, siis kui palju õpetajad midagi vajavad. Küsimus ei ole mitte niivõrd rahanumbrites.

Üks nendest lahendustest ongi see, et klassis on kaks õpetajat. Kaks õpetajat klassis tähendab seda, et üldine õppetöö on üles ehitatud omas tavalises rütmis ja teine, toetav õpetaja abistab neid, kellel on parajasti tuge vaja. Loomulikult, kui need kaks õpetajat on erineva keeletaustaga, siis see realselt tähendab, et õppetöö toimub eesti keeles, aga kui mõni laps vajab lisaaega või lisaselgitust, siis talle mitte ei tõlgita kõike ära, vaid talle selgitatakse asi üle. Ja ühel hetkel see laps tunneb ennast turvaliselt. Üleminek saab seega olema paindlikum ja rahulikum. See on üks võimalikest meetoditest. Ma ei survesta mitte kedagi seda kasutama, kuigi väga paljud riigid teevad seda uusimmigrantide puhul, kui keeletaust on vaja väga kiiresti omandada, et haridussüsteemis jätkata. See on üks meetmetest, mida me oleme kaks aastat rakendanud ja vähemalt alushariduse puhul on lapsevanemate usaldus selle vastu on olnud väga suur. See on väga oluline, sest kui lapsevanemad usuvad sellesse, siis tekib lastel ja õpetajatel positiivne koostöö. Nii et üks väga hea meetod.

Ma kinnitan teile, et Haridus- ja Teadusministeeriumi eksperdid, samuti koolijuhid ja õpetajad püüavad üle võtta erinevate riikide praktikatest parimat. Ma tean, et eelmisel aastal tutvuti Hollandi kogemustega, on käidud Suurbritannias ja uuritud nende erinevate kogukondade kaasamist. Meil on näiteks Tallinna Euroopa Kooli kogemus selle kohta, kuidas erinevates keelekeskkondades kasvanud ja erineva kultuuritaustaga lapsed ja nende vanemaid kaasata ja millisel määral peab nende jaoks kohandama meie põhiprogrammi.

16:58 Esimees Henn Põlluaas

Riina Sikkut, palun!

16:58 Riina Sikkut

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma võtan kohe siitsamast järje üle. Küsingi keeleõppe meetodikate kohta. Kui pikalt on rakendatud keelekümblust ja kas nüüd viimased paar aastat on kasutatud seda kahe õpetaja lahendust? Kuidas need omavahel suhestuvad ja mille poolest need tulemused erinevad nendest, mis tavaliste meetoditega saadakse? Mis on need riskid ja plussid ja kuidas koolidele, kes ühte või teist meetodit rakendavad, nõustamist ja muud tuge pakutakse? Kuidas see kompetents koguneb? Ma mõtlen, et ühelt poolt on paindlikkus hea, aga kas me suudame kõrge kvaliteediga pakkuda mitut õpetamise meetodikat? Kas on ikka olemas koolitusmaterjalid, nõustajad, järeltugi ja tegelikult ka tulemuste jälgimine – selles mõttes, kas ikka saavutatakse seda, mida soovitakse?

16:59 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Avades täna tarka linna, ütles rektor Aaviksoo väga kenasti välja, et Eesti ei ole mitte väike, vaid väga väike. Ma siis kinnitan neid sõnu: Eesti on väga väike ja meil on kaks ülikooli, kes haridusvaldkonna selle nüansiga tegelevad. Ja need mõlemad ülikoolid on olnud selle alushariduse mitte enam pilootprogrammi, vaid, ütleme, programmi algatamise taga. Võib-olla suurem osa nende ajast läkski sellele, mille kohta sa küsisid: kuidas panna paika taustsüsteem, millised on asjaomased teadmised, millistes riikides sellised kogemused on. Minu teada käisid esimesed alushariduse õpetajad Hollandis nende tunde vaatlemas ja kindlaks tegemas, milliseid metoodilisi materjale on lisaks vaja. Kogemused, kuidas saavutatu alusharidusest põhikooli üle viia, ei ole lõpuni läbi töötatud. Ma ei ole keelekümbeluse spetsialist, aga eks ma nende materjalidega olen tutvunud ja olen käinud ka üsna palju nendes koolides ja lasteaedades. Ma ei ole aga selles metoodikas nii tugev, et oleksin valmis kõiki nüansse siin käsitlema. Ma ei tahaks eksida, aga sellisel esmatasandil julgen kinnitada, et keelekümbeluses on venekeelne taust väga tugev ja pigem rõhutakse seal ühele osale eesti keele õppes. Kahe õpetaja programmi puhul pigem vist on nii, et üks keel domineerib nagu põhiõppes ja teine õpetaja on seal juures abistamas. On olemas ka kahepoolne keelekümbelusmetoodika, aga veel kord: ma ei ole selles valdkonnas nii tugev spetsialist, et julgeksin võrrelda. Vaja on teadmistepõhises koostöös ülikooliga pakkuda erinevaid meetodid, siis saab igaüks valida lõpuks selle, mis sobib. Peaasi, et eesmärk oleks selgelt piiritletud ja et laste õpioskused ja ainevaldkonna teadmised ei kannataks.

17:02 Esimees Henn Põlluaas

Helmen Kütt, palun!

17:02 Helmen Kütt

Täna, lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Mihhail Stalnuhhini juhitud eesti keele õppe arengu probleemkomisjon on selle aja jooksul väga paljude teemadega tutvunud. Komisjon on kohtunud nii Tartu Ülikooli kui ka Tallinna Ülikooli esindajatega. Aga külastades koole, tõuseb ikka ja jälle probleemiks sobivate õppematerjalide puudus. Kuidas te sellesse suhtute? Kas te olete sellest teadlik või arvate, et see ei ole probleem?

17:02 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Kui hea küsija ütleb, et probleemkomisjon väidab, et see on üks peamisi probleeme, ju ta siis on. Ma ei ole hetkel valmis esitama mingit tõenduspõhist materjali ega oska öelda, kas meil on valmisolek õppevahendeid kuidagi kohandada. Arutelu, kas meil peaksid olema kohandatud õppevahendid nendele lastele, on käinud pea 20 aastat. Osalt on õppematerjalid selleks eraldi välja töötatud. On inimesi, kes ütlevad, et need on väga korralikult läbi töötatud ja kõik vajalik on olemas, teised ütlevad, et ei ole. Meil on õppevahendite väljatöötamiseks olnud mitmeid erinevaid programme ja on ka mingid hanked toimunud. Kui siiski arvatakse, et õppevahendeid ei ole piisavalt, eks me siis peame vaatama, võib-olla on vaja sihtsuunitlusega programmi. Üldiselt on õpikute ja õppevahendite väljatöötamine meil vaba turumajanduse osa. Õppevara peab vaid lähtuma õppekavast ja ainevaldkonna spetsialistid peavad selle heaks kiitma. Aga üldiselt ikkagi on vaja lähtuda loogikast. Hankeid on tehtud nendes valdkondades, kus on turutõrked. Kui valdkond ütleb, et selles või teises osas on turutõrge ja on vaja midagi ette võtta, siis see võimalus on olemas.

17:04 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Ants Laaneots, palun!

17:04 Ants Laaneots

Suur tänu! Proua minister! Eestis elab praegu 1,3 miljonit inimest, neist eestlasi on 910 000, ülejäänud on muulased, kes räägivad peamiselt vene keelt. Ehkki seadus näeb ette nii ühe riigikeele kui ilmselt ka selle õpetamise koolides, domineerib paljudes piirkondades koolides vene keel, rääkimata tänavast. Haridusministeeriumi tehtud kontroll vene koolides – see oli mõni aasta tagasi, ma ei tea, kas seda nüüd viimasel ajal ka on tehtud –, näiteks Narvas, on näidanud õpilaste oluliselt madalamat teadmiste taset kui eesti koolides. Ja teiseks, oluline on ka see, et ega eesti keelt ära ei õpitagi. Ma olen Narvas rääkinud ka kooliõpilastega. Nad midagi oskavad, aga nad ei näe normaalset integreerumist Eesti ühiskonda ja paljud ütlevad, et me sõidame ära kas läände või läheme Venemaale – neil on üks või teine

lahendus. Kas haridusministeeriumil ei ole mitte aeg tegutseda resoluutsemalt ja see küsimus kuidagi lahendada? Kuidagi peaks saama riigikeeles õpetamise läbi viia.

17:05 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Küsimuse sissejuhatuses kõlas mitmeid aspekte. Esiteks, haridusvaldkonna tulemused ei ütle mitte seda, et meie venekeelses koolis on midagi lahti. Venekeelsete koolide õpilaste tulemused on väga head, lausa suurepäraseks. Kui võtta võrdluseks rahvusvahelised andmed, siis kõige nõrgemad on venekeelse kooli poisid. Proportsionaalselt on põhikooli poisid veidi nõrgemate tulemustega, aga ka venekeelse kooli poisid on selgelt üle OECD keskmise. Nii et selles mõttes on meie haridus väga hea ka venekeelses koolis.

Aga jah, vahe on. Vahe on näiteks lugemistulemustes, kui võtta aluseks ainuüksi PISA. Aga on ka muid hindamisi võimalik analüüsida. Meie enda andmed on sarnased. Lugemistulemustes on kaht laadi vahe. Esiteks, järeleaitamise osakaal: kui suure osakaalu moodustavad need, kes on kõige nõrgemad. Vene koolis pole järeleaitamine või individuaalne lähenemine vist kuigi hästi rakendunud, sest seal on eriti nõrkade tulemustega õpilaste osakaal umbes 10% suurem kui eestikeelses koolis. Keskmised hinded on samad, lihtsalt kõige nõrgemate osakaal on 10% suurem. Kui võtta eriti nutikad, kes on päris tipus ja kelle motivatsioon on elus kaugele jõuda – nende puhul hinnatakse seda, kas neil on võimalik oma hariduse abil elus tippu jõuda –, siis nende osakaalu vahe eestikeelsete õpilaste ja venekeelsete õpilaste puhul on samuti umbes 10%. Aga veel kord: keskmised näitajad on põhimõtteliselt samad. Vahe on nõrkade järeleaitamisel ja eriti nutikate osakaalus. Seal see vahe on tõesti, 10% siin ja 10% seal, see teebki kokku selle 20% vahet, mis võrdub poole aasta kuni aasta pikkuse õpinguga.

Kas meil on õpitulemuste tagasiside põhjal võimalik öelda, et see on haridussüsteemi laiem, komplekssem teema? Üks asi, mida me peame sellest õppima, on see, et õpetajatele tuleb tutvustada uusi metoodikaid, uusi õpikäsitusi. Neile korraldataksegi erinevaid koolitusi, mida me teeme koostöös ülikoolidega. Peame eraldi tähelepanu pöörama sellele, et kõik õpetajad oleksid sinna kaasatud, olenemata oma keeletaustast.

Keeleinspeksioon korjab endiselt andmeid. Keeleinspeksioon ütleb, et keeletase pole piisav ja selle keskmine näitaja on umbes tuhat õpetajat. Seejuures tuleb arvestada, et õpetajate keeleoskusest ei pea piisama mitte lihtsalt suhtlemiseks, vaid osas valdkondades peab neil olema väga kõrge ehk C-tase. Kui sa õpetad osaliselt või täielikult osasid aineid või vähemalt sul on kohustus õpetada osasid aineid eesti keeles, siis peab keeleoskuse tase olema väga kõrge.

Nüüd motivatsioonist, kas meil on võimalik seda ühiselt leida. Ma usun, et teie andmed on õiged. Võtame näiteks needsamad Narva noored. Neid noori, kes teevad põhikooli lõpus eesti keele kui riigikeele eksami – selle eksami teevad põhikooli lõpus kõik – ja saavad suurepärase tulemuse, on umbes kolmandik. Ja need absoluutarvud on pigem kasvanud. Keskmine tulemus on üldiselt ka paranenud, aga on siiski enam-vähem sama. Eriti muret tekitab on aga see, et alumise kolmandiku tulemused ei ole viimase 20 aastaga palju muutunud. Neid on umbes kolmandik, kellel on väga madal motivatsioon õppida ära Eesti riigikeel. Mis on need ajendid? Mis on seal need probleemid? Vastab tõele, et ka mina olen kohtunud nende noortega. Õnneks on vähe neid, kes ütlevad, et nad ei näe meie riigis endale kohta. Eks me tõesti teame, et tulemused on erinevad. Ja kohustusliku riigikeele nõuded me oleme seadnud. See on andnud üsna palju häid tulemusi, aga kuidas motiveerida seda viimast kolmandikku, see on keeruline. Just motivatsioon on Narvas küsimus, sest keele õpib tavaline inimene ju suhteliselt ruttu ära. Meil on vaja leida lahendusi, kuidas tekitada motivatsioon. See aitaks neid noori paremini meie ühiskonnaga siduda.

17:10 Esimees Henn Põlluaas

Riho Breivel, palun!

17:10 Riho Breivel

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Olles ise olnud sellise gümnaasiumi direktor, kus on just needsamad probleemid olnud, tahan sõna sekka öelda. Küsimus on selles, et need vahendid, mida meie õpetajad küsivad – selline dokumentki on teile tulnud –, ongi tegelikult miinimum, millega asja oleks võimalik parandada. Mina oma kogemustest võin öelda, et üks probleem on see, et need lapsed, kes räägivad kodus teist keelt – enamik siis vene keelt –, on koduse õppimisega hädas, sest vanemad ei suuda neid eesti keeles antavate ainete puhul aidata. Ma tuln kahjuks koolist varem ära, ei jõudnud

teatud asju ellu viia, aga mul oli idee võtta pikapäevarühmadesse tööle lisaõpetajad, kes suudaksid lapsi aidata. Aga see tähendab jälle sellele koolile vahendeid juurde. Ja see tähendab ikkagi, et kui palju on lapsi, siis tuleks proportsionaalselt ka rohkem raha eraldada. Selle saab kaalutud keskmise järgi välja rehkendada, see ei ole mingi suur arvutus.

17:12 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ma saan aru, et küsimus on ettepaneku vormis. Ma arvan, et see on üks väga hea võimalus toetada pikapäevakooli ja anda nn järeltuge, et läheneda individuaalselt lastele, kellel koolitundides jääb midagi arusaamatuks. See on väga hea võimalus. Täna on siin räägitud ka koefitsientidest ja lisaõpetajatest. Kõik võimalused tuleks rahulikult läbi arutada. Muidugi tuleb arvestada, et üks võimalus on läheneda Ida-Virumaale eraldi, aga pigem on koolirahva poolt tulnud väga tugev signaal, et kui leitakse mingi mudel, siis see peab olema ausalt avatud kõigile. Siin on ka Valgat mainitud, aga me teame, et ka põhjarannikul on mõned linnad, mis on peamiselt ühekeelsed, aga nad on pannud eesti ja vene keele kokku ja seal on õppekeeleks eesti keel. Küllap te teate, et Kunda oli üks esimesi, kes selle tegi, kuigi väga suur osa õpilastest räägib seal kodus teist keelt. Aga soovitakse, et kindlasti vaadataks võimalusi ausalt ja laiemalt, mitte ainult regioonipõhiselt. Aga loomulikult mõnes regioonis on see teema väga jõuliselt üleval. Kindlasti andsite ühe väga hea mõtte!

17:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Üllar Saaremäe, palun!

17:14 Üllar Saaremäe

Aitäh, härra istungi juhataja! Lugupeetud minister! Küsimus on võib-olla veidi laiaplaanilisem, aga huvi on suur. Sügisel andsime koos üle otsuse eelnõu ettepaneku tegemise kohta Vabariigi Valitsusele eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks. Küsimus ongi: kuidas meil sellega läheb?

17:14 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Ma arvan, et teie üleandmine on ajalukku läinud – see oli väga hingestatud, suurepärane. Kuidas sellega läheb? Mina usun, et meie eksperdid on kõige paremal tasemel, eriti keelenõukogus, kuhu kuuluvad Birute Klaas-Lang ja ka teised väga silmapaistvad spetsialistid ülikoolist. Eks nad panevad oma parimad teadmised kokku ja pakuvad lahenduse välja. Nagu siin täna on juba korduvalt kõlanud, on olnud erinevaid töörühmi, erinevaid algatusi, on koostatud mitu huvitavat keelevaldkonna töödokumenti. Minul on nendega kohtumine neljapäeval, eks nad siis pakuvad välja. Aga eesmärk on tutvustada dokumenti laiemale üldsusele ja loomulikult ka Riigikogule järgmise aasta esimeses pooles. Kõik need arengukavad peaksid selles rütmis siia jõudma. Strateegiline planeerimine on ette näinud, et 2020. aasta esimeses pooles käivitub laiem arutelu. See on väga ambitsioonikas soov. Ja üks osa sellest tööst on, nii nagu Riigikogu on ette näinud, koostada töökavad väga konkreetsetes valdkondades, näiteks võib tuua sellesama õppekeele teema või õpilaste toetamise teema.

17:15 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas on soov avada läbirääkimised? Jah, palun, Maris Lauri!

17:16 Maris Lauri

Hea Riigikogu aseesimees! Lugupeetud minister! Teie vastustest me saime teada, et probleem eestikeelsetes koolides õppivate mitte-eestikeelsete lastega tuli ministeeriumile üllatusena. Tunnistan, et ma olen selle temaga tegelenud sügisest peale ning jaganud neid küsimusi juba oktoobris. Ja selle probleemiga on tegelenud ju ka koolid. Minu enda kool ehk Järve Kool, mis praeguseks töötab vaid põhikoolina, on tõsiselt hädas, kuna 320 õpilasest vajab keeletuge 124. Eriti suur probleem on madalaimas kooliastmes ehk algklassiõpilastega, sest venekeelsete laste osakaal on viimasel kahel-kolmel aastal kasvanud. Need tulemused, mis praegu on avaldatud PISA testi kohta või tulevad meie gümnaasiumidest, on ajast, mil neid lapsi oli suhteliselt vähe. Isegi Ida-Virumaa koolides sai sellistele õpilastele rohkem tähelepanu pöörata, sest need lapsed, kes õppisid eesti koolides, olid tihtipeale kõvasti motiveeritud ja nende vanemad toetasid neid palju rohkem. Aga nüüd on kasvanud n-ö

tavalistes peredes kasvavate laste arv. Ja seal jääb kodusest toest tihti puudu. Ja jääb puudu ka võimalustest koolide tasemel. Koolid lihtsalt ei jaksa, kui neid lapsi on palju. Kui neid on vähe, siis saadakse hakkama. Küsitakse tuge ja saadaksegi Innovest, harvem ka Rajaleidjast. Aga see on keeruline. Probleemi olemus ei ole mitte ainult selles, et ministeerium ei ole sellele väga suurt tähelepanu pööranud. Probleem on ka selles, et puudub süsteemne lähenemine. Asi on unustatud olnud. Ja unustatud ei ole olnud mitte ainult koolid, vaid unustatud on olnud ka lasteaiad. Samasugune probleem on tegelikult eestikeelsetes lasteaedades, kuhu tuleb järjest rohkem venekeelseid lapsi juurde. Ka sinna on vaja erilist laadi tuge. On olukordi, kus on vaja lapsi toetada, sest tõesti, kui sa ei saa keelest aru, kodus ei ole tuge, siis ei saa sa hakkama ka matemaatika või loodusõpetusega. See tekitab frustratsiooni ja siis lisanduvad ka käitumisprobleemid. Et asi nii kaugele ei läheks, on vaja, et keeleõpe jõuaks kiiresti, otsekohe kohale.

Minu seesama Järve Kool saatis küsimuse ministeeriumile. Kohe vastust ei tulnud, meeldetuletuse järel tuli. Vastus oli kahjuks selline, et te olete väga tublid, jätkake. Aga tegelikult küsiti tuge. Tuge selleks, et võimalikult ruttu õpetada eesti keel selgeks lastele, kes alles on kooli tulnud, kes on algklassides, esimeses-teises klassis. Sest siis ei teki õpiraskusi. Kahjuks seda tuge ei saada.

Minister kahjuks praegu mind vist väga hästi ei kuulnud, aga ehk ta loeb siis stenogrammist, et ma tõesti loodan, et ministeerium hakkab selle teemaga tegelema tõsiselt ja kiiresti, mitte millalgi aasta või kahe-kolme pärast. See probleem on – veel kord ütlen – muutunud väga akuutseks just nimelt paaril viimasel aastal. Senine statistika ei kajasta praegust olukorda. Olukord koolides on katastroofiline. Kui käia nendes koolides ja küsida õpetajatelt ning direktoritelt, siis vastus on, et nad on hädas. Nad on hädas, nad on mures, nad vajavad tuge. Ja nüüd oleks vaja, et ministeerium selle toe annaks – annaks vajadusel raha, vajadusel võimaluse nõustamist saada. Aga nõustamisest üksi ei piisa, tõesti. Vaja on süsteemset programmi, süsteemset lähenemist, vaja on tuge teenuste näol. Ent teenused tähendavad tegelikult ka lisaraha vajadust. Aitäh!

17:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem läbirääkimise soove ei ole. Kas minister soovib lõppsõna? Ei soovi. Sellele arupärimisele vastamine on lõppenud.

4. 17:21 Arupärimine jäätmemajanduse kohta (nr 8)

17:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Riigikogu liikmete Yoko Alenderi, Erkki Keldo, Hele Everausi, Urmas Kruuse, Mart Võrklaeva, Annely Akkermanni, Andrus Seeme, Ants Laaneotsa, Kristina Šmigun-Vähi ja Heiki Kranichi 6. novembril 2019 esitatud arupärimine jäätmemajanduse kohta. Ma palun siia kõnepulti arupärijate esindajana Riigikogu liikme Yoko Alenderi!

17:21 Yoko Alender

Aitäh! Austatud aseesimees! Austatud ministrid! Kolleegid Riigikogu liikmed! See on kultuuri küsimus, mis juhtub sellega, mida mina tekitan, mis jääb minu tarbimisest üle, milline on minu käitumise mõju, tarbimise tagajärg. Täna räägime ringmajandusest. Kliimamuutustest oleme viimasel ajal kuulnud üha enam ja ka ringmajandusel on siin oma roll täita. Ma arvan, et üks olulisimaid aspekte on see, et igaüks meist peab tõepoolest oma koduse tarbimise tagajärgedega tegelema. Psühholoogid on veendunud, et sihikindlust ja tahtejõudu tuleb kasutada ka oma käitumise analüüsimiseks. Selleks, et harjumusi muuta ja näiteks kujundada häid harjumusi prügi sorteerimise ja taaskasutamise osas, on aga oluline, et oleks keskkond, mis soosiks neid jätkusuutlikke valikuid.

Kahjuks on Eestis olmejäätmete kogused alates 2012. aastast järjepidevalt kasvanud. Alates 2017. aastast on oluliselt kasvanud olmejäätmete ladestamine ja vähenenud olmejäätmete energia kasutussevõtt. Ka liigiti kogumises positiivseid arenguid toimunud ei ole. See suund on kahetsusväärne ja vastuolus säästva arengu eesmärkidega.

Samal ajal on ministeerium leidnud viisi, kuidas trikitada statistikaga. Paari liigutusega raamatupidamises n-ö kahekordistati Eestis töödeldud prügikoguseid. Reaalseid muutusi liigiti kogumises tegelikult ei ole toimunud ja häda minu hinnangul peitub selles, et puudub motivatsioon

jäätmeid sorteerida.

Sellest tulenevalt on soov saada vastused järgmistele küsimustele. Kuidas minister kavatseb luua motivatsiooni kodudes, ettevõtetes ja avalikes asutustes jäätmeid sorteerida? Milliseid konkreetseid samme võetakse ette, et tekiks konkurentsivõimeline ja toimiv jäätmekäitlus? Millal on kavas üle vaadata taaskasutusorganisatsioonide pakutava teenuse kvaliteet? Tihtipeale tekitab just see kohalikule omavalitsusele muret. Ja samuti on probleem see, et ladestusala omavad ettevõtted petavad saastetasudega, sellest on ajakirjanduse vahendusel kuulda olnud. Kas see on laiem probleem kui teada olevad juhtumid ja kuidas riik on sellised juhtumid tuvastanud? Ning kuidas püütakse tagada, et ladestusala omavad ettevõtted ei petaks riiki saastetasudega, nagu ajakirjanduse hinnangul on juhtunud? Jutt on Tallinnas aset leidnud juhtumitest. Palume vastuseid! Aitäh!

17:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma palun teid arupärimisele vastama, keskkonnaminister Rene Kokk!

17:25 Keskkonnaminister Rene Kokk

Austatud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kõigepealt siis paari sõnaga sellest nn trikitamisest, millega Keskkonnaministeerium on kahekordistanud Eesti jäätmete taaskasutusse võtmist. Nagu ma ka varem olen öelnud, siis jah, ega ma ei ole salanudki, et arvutusmetoodika muutmine oli puhtalt raamatupidamislikult vajalik. Ja tõsiasi on ka see, et ükskõik, kes oleks minister, kas mina või keegi teine, kui me ei oleks seda metoodikat muutnud, siis me oleksime hüpoteetiliselt saanud trahvi. Eestile oleks see ehk tähendanud 100 miljonit eurot, nagu ka üks kunagine Riigikogu liige välja tõi, rääkides võimalikust Euroopa liidu trahvist. Ma pean seda ainuõigeks – see käik oli vaja teha. Tollel päeval, kui trahvi maksmise aeg käes oleks, vaadataks otsa ministrile ja küsitaks, kas meil oli võimalusi seda vältida ja miks midagi ei tehtud. Ja praegu sai see samm sellepärast tehtud, et seda vältida.

Jah, tõsi, me võidame sellega viis aastat, et saada juurde aega jäätmemajanduse kordasaamiseks. Aga minul selle tõttu häbi ei ole. Ma jätkuvalt olen seda meelt, et see oli õige samm. Seitsme kuuga ei olnud võimalik mitte kuidagi viia Eesti jäätmemajandust sinnamaani, et me oleksime selle eesmärgi täitnud mingit teist meetodit rakendades.

Nüüd aga lähen küsimuste juurde. Esimene arupärimise küsimus on selline: "Kuidas kavatsete luua motivatsiooni sorteerida kodudes, ettevõtetes ja avalikes asutustes jäätmeid?" Jah, sihukene hea vastus oleks see, et meid kõiki võiks motiveerida puhas loodus ja puhas elukeskkond, aga kahjuks on tõsi, see üksi ei tööta. Aeg-ajalt on vaja ka piitsa ja võib-olla mõnda inimest või ettevõtet ka präänikuga meelitada. Mis võiks olla need sammud, kuidas me seda Keskkonnaministeeriumis teha plaanime? Iseenesest jah, selle teema käsitus on õige. Probleemid meil selles valdkonnas on ja selle nimel me töötame, et edasi minna ja saavutada paremad tulemused. Üks, millega me väga jõuliselt tegeleme, on see, et biolagunevate jäätmete eraldi kogumine muuta kohustuslikuks. Selle kohustuse prääniku pool saab olema inimestele tasuta biojäätmekonteinerite andmine või nende hankimise mingil määral soodustamine. Sellega me praegu tegeleme: vaatame olemasolevad summad üle ja lisaks kaalume varianti, et eramajadele anda toetus biokompostrite soetamiseks samas summas, mis antakse konteinerite ostul. Meie eesmärk ei ole sundida inimesi biojäätmekonteinerisse panema. Kui on võimalus kompostida, siis tuleb see võimalus anda. Mis puutub kõikidele nõuetele vastavatesse kompostritesse, siis see kord saaks toimima nii, et kohalik omavalitsus veendub, et komposter on olemas, ja nii on võimalik inimesel oma biojäätmekonteinerid ära kompostida. Ja kui me selle biojäätmekogumise tööle saame, siis, julgen väita, me oleme pool rehendumist juba ära teinud, sest tegelikult suured linnad Tallinn ja Tartu annavad märkimisväärse koguse meie jäätmetest ja biojääde on see, mis neid rikub.

2020. aastal on Keskkonnainspektsiooni tööplaanis sees ka pakendisüsteemi ülevaatamine: kuidas on pakendiorganisatsioonid oma võrgustiku üles ehitanud, kas see vastab nõuetele. Sellega tegeldakse väga jõuliselt ja kui see ei vasta nõuetele, siis järgnevad sanktsioonid. Võib-olla tuleb mõnelt organisatsioonilt tegevusluba ära võtta, kui pole suudetud nii pika aja jooksul, kui me oleme Eestis seda süsteemi kasutanud, nõudeid täita.

Üks asi, mis tuleb üle vaadata, on see, et KOV-id ei vabastaks liiga kergekäeliselt inimesi korraldatud jäätmekäitlusega liitumisest. Kui inimene või ettevõtte on liitunud korraldatud jäätmeveoga, on tal motivatsioon jäätmeid käidelda nii, nagu ette nähtud on, ja mitte kõrvale hiilida. Sel juhul satub meil loodetavasti vähem jäätmeid metsa.

Üks teema, mida me vaatame, on ladestustasude ja jäätmete masspõletamise tasude ülevaatamine. Ilmselt on tõsiasi, et neid tasusid tuleb tõsta. Inimestega rääkides on üsna tihti välja tulnud, et nad peavad segaolmejäätmete äraandmist heaks odavaks. Ühest küljest on inimesed alati igasuguste maksude tõstmise vastu, aga ma olen viimase seitsme kuu jooksul seda väga palju küsinud ja inimestega rääkinud ja tegelikult omavahelises vestluses tunnistatakse, et mind ei motiveeri miski sorteerima. Teinekord kõlab see isegi üleolevalt: prügivedu on nii odav, see kaks-kolm euri mind sorteerima küll ei motiveeri. Kindlasti on segaolmejäätmete äraandmise kõrgem tasustamine abinõu, mis koos biojäätmete eraldi äraandmisega võiks motiveerida inimesi rohkem sorteerima. Sealjuures peab biojäätmete äraandmine olema minimaalse tasu eest või tasuta ja biojäätmete kokkukorjamine peaks kajastuma ka aruannetes segaolmejäätmete tekitamise kohta.

Loomulikult tuleb edasi minna printsiibi järgi, et kõige soodsam peab olema ära anda jäätmeid, mis on korduvkasutatavad ja ringlusse võetavad, teiseks need, mis on energiakasutusse võetavad, ja kolmas, kõige kallim, peab olema ladestamine. Me ei saa kuidagi mööda ka sellest, et inimesi on vaja järjepidevalt, iga päev jäätmeteemadel harida. Meil on ka selliseid näiteid, näiteks Rootsist, kus see süsteem on üldiselt väga hästi toimiv, aga on tehtud katseid, et kui mõnda aega inimesi mitte harida ja mitte hoida pildil teemat, kuidas on õige jäätmeid käidelda, siis tuleb päris kiiresti taaskasutuse ja jäätmete sorteerimise protsendi langus.

Nüüd küsimus number kaks: "Milliseid konkreetseid samme kavatsete ministrina ette võtta, et tekiks konkurentsivõimeline ja toimiv jäätmekäitlus?" Ma ütlesin, et on päris häid meetmeid võetud ja edusammud on täiesti olemas. Vaatame kas või seda, kuidas täna käivad erinevad menetlused seoses Paikre jäätmejaamaga, samuti Uikla ja Jõelähtmega. Keskkonnainspeksioon ja Keskkonnaamet on asja saanud omale uued juhid. Keskkonnainspeksioonil oli küll praegune juht endine kohusetäitja, aga nüüd on ta mõned kuud juba juht olnud. Keskkonnaameti juht on ametis eelmise aasta detsembrist, aga sisuliselt ikkagi sellest aastast. Mõlema juhiga on meil hea koostöö ja mõlemal on selge soov saada prügimajanduses asjad korda.

Toon mõned näited, mis samme on astunud. Siinkohal tahan ka tänada Riigikogu, kes suure toetusega võttis vastu nn KOTKAS-e eelnõu, tänu millele saab kehtima tagatisrahanõue ettevõtetele, kes tegelevad ladestatavate jäätmetega. Kui me seda menetlesime ja see ettepanek tuli, siis paljud jäätmettevõtted soovisid seda. Nad on turul töötanud nii, nagu üks õige ettevõtja töötama peab, korrektselt seadusi järgides. Mul on hea meel, et Riigikogu abiga on see nüüd seadusesse pandud, ja ma usun, et tulevikus tagatisraha nõue ladustatavate jäätmete korral vähendab selliseid rikkumisi, nagu meil on näiteks betooni ja silikaltsiidi puhul. Kui ikkagi kaheldava mainega ettevõtja peab selle garantii andma kogu ehitusloal kirjas olevate koguste kohta, mis ta plaanib ladustada, ja veel 15% lisaks sellele, mis puudutab pärast võimalikku käitlemist, siis ma arvan, et see paneb nii mõnegi halbade kavatsustega ettevõtja mõtlema. See hakkab uutele ettevõtetele kehtima järgmise aasta algusest. Neil, kellel on kehtivad jäätmeload olemas, jõustub tagatisrahanõue aastal 2021.

Loomulikult on koostöö kohalike omavalitsustega vaja samuti üle vaadata ja paremaks saada, ent ka selles ma näen edusamme. Keskkonnainspeksioonil on plaanis võtta tööle üks inimene, kes hakkab tegelema ainult kohalike omavalitsustega, mööda neid käima ja harima ja oma tuge pakkuma. Pärast haldusreformi on omavalitsused saanud suuremaks ja tugevamaks ja ma loodan, et nad jõuavad ka hakata pidama keskkonnaspetsialiste, kes on abiks ja teevad koostööd Keskkonnainspeksiooni ja Keskkonnaametiga.

Üks suur probleem on ehitus-lammutusjäätmed, nende käitlemine. Siin tegutsetakse selles suunas, et viia hoonete lammutamise kord sinnamaani, et enne, kui hoonet lammutama hakatakse, oleks lammutajal luba, kus ta on kohalikule omavalitsusele kirja pannud, kuhu täpselt plaanitakse jäätmed viia ja kuidas käidelda. Jälle jõuame sinna, et meil ei oleks neid betooniseid ja silikaltsiidiseid kohti. Meil on ka plaanis küsida Keskkonnainspeksioonile uue jäätmeseaduse raames mõningaid lisavõimalusi, kuidas paremat järelevalvet teostada, kas või näiteks rajakaamerad üles panna. Siin on mõned menetluslikud aspektid ka, võiks olla võimalus teha rohkem asju ise. Politseiga koostöö on Keskkonnainspeksioonil küll hea, aga võib-olla annab mõned õigused üle anda Keskkonnainspeksioonile, et tööd paremini korraldada.

Nüüd kolmas küsimus: "Kas ja millal on kavas üle vaadata taaskasutusorganisatsioonide poolt pakutav teenuse kvaliteet?" Väga päevakohane küsimus! Keskkonnaministeerium on ja ma ka ise olen pöördunud kõigi taaskasutusorganisatsioonide poole ja palunud saata info kõigi Eestis olevate erinevate konteinerite asukoha kohta. Keskkonnainspeksioon on sellel aastal kaardistanud ära Ida-

Virumaal olevad konteinerite asukohad. Tõsiasi on, et seal probleeme oli, ja sellega praegu tegeletakse ja tehakse asjaosalistele märkused, et konteinerite park tuleb viia kooskõlla seadusega. Ja me tegeleme ka sellega, et konteinerite äraviimine oleks õigeaegne ega tekiks selliseid ummistusi, nagu me suvel aeg-ajalt oleme näinud. Siinkohal jõuame muidugi jälle tagasi inimese harimise juurde. Kui rääkida jäätmeettevõtjatega, taaskasutuse ettevõtjatega, siis selgub, et väga suur probleem on ikkagi see, et inimesed panevad asju valedesse konteineritesse. See on tõsine probleem. Kui ikka papikonteineris on WC-potid või kraanikausid või reformpõhjaga voodid, siis ilmselgelt see ei ole õige koht. Inimesi tuleb harida ja selgitustööd teha. Keskkonnaministeeriumil on koostöös Praxise ja Harju Vallavalitsusega käimas üks projekt, mille raames tehakse tööd selles suunas, et liigiti kogumist propageerida ja inimestega neid murekohti kaardistada.

Nüüd neljas küsimus: "Kas ladestusala omavate ettevõtete poolt saastetasudega petmine on laiem probleem?" Tõsi on, et see on probleem. Kui vaadata probleemseid kohti, nagu näiteks praegu see Paikre kaasus, siis Paikre puhul konkreetset on tegemist vahekihtidega. Ja mõned jäätmejaamad on veel, mille juhtumeid praegu menetletakse. On tõsi, et me räägime päris suurtest summadest, kindlasti miljonitest, kui mitte kümnetest miljonitest, mille ulatuses riik võib kahju saada või on juba saanud. Aga need menetlused on praegu töös ja eks elu näitab, kuidas edasi minna. Minu selge sõnum on Keskkonnainspeksioonile antud: Keskkonnaministeerium toetab igati selliste jäätmemahhinatsioonide päevavalgele toomist, ja toetab seda ka rahaliselt. Küsimus on olnud ka see, kas eelarves on vahendeid, mida võimalike kohtuprotsesside puhul välja käia. Meie sõnum on selgelt olnud see, et kui vaja, siis Keskkonnaministeerium aitab selle raha leida, et suured prügistajad ei jääks mitte mingil juhul karistamata. Kohtus ei tohi jääda käimata ja vaidlused pidamata põhjusel, et riigil vahendeid ei ole.

17:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Austatud minister, vabandust, et ma teid katkestan, aga vastamiseks ette nähtud aeg on täis. Kui nüüd Riigikogu liikmetel on teile mõni küsimus, siis küsimusele vastates saate piiramatult aega vastata ka viiendale küsimusele. Andrus Seeme palun!

17:41 Andrus Seeme

Aitäh, hea eesistuja! Austatud minister! Kuulasin teid ja kas ma sain õigesti aru, et esimesele küsimusele vastates te ütlesite, et inimestele hakatakse jagama tasuta konteinereid? Kunas see võiks juhtuma hakata ja kellele ja mille kogumiseks?

17:42 Keskkonnaminister Rene Kokk

Just nimelt! Aga kas see päris tasuta käib, see oleneb sellest, kuidas meil vahenditega lood on. Aga soov on selline, et me toetame just nimelt biojäätmekonteinerite soetamist ja võimaluse korral, kui meil on raha, siis osaliselt ka kompostrite soetamist. Me loodame, et saame sellega startida juba järgmisel aastal. Oleks hea, kui juba esimese poolaasta sees, aga kindlasti järgmisel aastal.

17:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Viiendale küsimusele te ei soovi vastata?

17:42 Keskkonnaminister Rene Kokk

No ma vastan viiendale küsimusele ka ära. "Kuidas on riik tuvastanud, et ladestusala omavad ettevõtted ei peta riiki saastetasude tasumisel?" Keskkonnalubade väljaandja on Keskkonnaamet. Keskkonnaamet kontrollib regulaarselt neid ettevõtteid, kes jäätmeid vastu võtavad ja käitlevad, kontrollib nende aruandeid ja üldiselt nad leiavad anomaaliad üles. Keskkonnainspeksioon on asutus, kes teostab füüsilist kontrolli ja neile tuleb võimekust juurde anda, et KOV-e harida. Nagu ma enne ütlesin, võetakse tööle inspektor, kes hakkab tegelema KOV-idega. Tuleb lihtsalt rohkem kontrollida. Trend on selles mõttes päris hea olnud, et pärast seda, kui ministeerium on jõuliselt välja öelnud, et me ei tolereeri prügistamist ja teeme kõik, et lõppeks ära selline prügistamine, nagu näiteks betoonijäätmekogumiskastidega on. On hakanud tulema päris palju informatsiooni nn vilepuhujatelt. See on väga oluline informatsioon ja see tendents on hea. Olemasolevaid kahtlasi kohti tuleb, kui vaja on, lahti puurida ja vaadata, kas kattekihid on nii paksud, kui nad olema peavad, kas ikka on üks meeter, kui projekt ette näeb, jne. Sellega ka tegeletakse.

17:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Yoko Alender, palun!

17:44 Yoko Alender

Aitäh, hea aseesimees! Austatud minister, kõigepealt ma tänan sisuliste ja viisakate vastuste eest! Kui meil vaid oleks valitsuses selliseid ministreid rohkem! Aga minu küsimus on selline. Harri Moora, Stockholmi Keskkonnainstituudi programmijuht, väidab, et järelevalve jäätmekäitluse valdkonnas on nõrk. Samuti ütleb ta, et kui teistes riikides planeeritakse jäätmekäitlust ja vajaliku infrastruktuuri arendamist paljuski riiklikul tasemel, siis meil riiklik jäätmekava ei näe ette infrastruktuuri lahendusi, mis puudutaksid asukohti. Pole nagu sellist riigi poolt ette antud plaani. Ja jäätmekäitlejatel pole siis ka kindlust ja tahet vähemkasumlikesse lahendustesse investeerida, kombineeritakse olemasolevaid ja võimalikult odavaid lahendusi. Selle taha on Harri Moora väitel jäänud ka ringlussevõtu eesmärgi täitmine. Kas te nõustute selle seisukohaga?

17:45 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Ma mingil määral nõustun küll. Kui tulla neljanda küsimuse juurde, kas petmine saastetasudega on laialdane, siis tõsiasi on, et meil on natuke vajaka jäänud ka seaduste eeldatud tõlgendamist nii ettevõtjate kui ka Keskkonnainspektsiooni ja Keskkonnaameti poolt. Tuleb üle vaadata probleemsed kohad ja nendega tegeldakse ka. No seesama Paikre näide, millest juttu oli. Paikre kaasus on nüüd kohtust läbi käinud ja Keskkonnaamet selle võitis, aga selle taustal on ka olnud vaidlemist selle üle, kas siis muudeti mingeid printsiipe poole aja pealt, kas see varem oli lubatud või ei olnud lubatud. Ehk siis korrastamist vajab kindlasti ka seadustik – see peab olema kõigile ühtmoodi arusaadav, et ei tekiks selliseid olukordi, kus me oleme mingil hetkel ettevõtjatega kohtus ja vaidleme selle üle, kas miski oli lubatud või mitte.

17:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas arupärijatel on soovi avada läbirääkimised? Läbirääkimiste avamise soovi ei ole. Aitäh, kolleegid! Arupärimisele vastamine lõppenud. Sellega on kõikidele tänastele arupärimistele vastatud.

5. 17:47 Vaba mikrofon

17:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Me saame edasi minna vaba mikrofoni juurde. Kõigil soovijatel on nüüd võimalus pärast haamrilööki registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Peeter Ernits, palun!

17:47 Peeter Ernits

Hea juhataja ja vähesed kolleegid! Ma pean täna rääkima. 1996. aasta 26. juunil juhtus siin saalis midagi kummalist: mõni päev peale jaanipäeva kutsuti Riigikogu erakorraliselt kokku ja võeti vastu seadus, millega visati apteegid hulgifirmade lauale. Kaks lugemist tehti ühe päevaga. Poolt 48 liiget. Anti Liiv, kes tollal siin seisis, tunnistas, et astume vähemuste ritta, kus on vaid Belgia ja Inglismaa, ning et eelnõu võib kaasa tuua ravimite kallinemise ja apteegikettide tekke. Nii juhtuski. Pärast seda hakkas apteeki sigima otsekui seeni pärast vihma. Jäme ots läkski hulgimüüjate ja nende apteegikettide kätte. Samal ajal algas maa-apteekide massiline sulgemine.

Viis aastat tagasi võeti siin saalis vastu uus seadus, millega otsustati hulgimüügifirmade tiibu kärpida. Ja nüüd, viis aastat hiljem, üritame täispööret. 24. oktoobril annetas apteegiäri Linnamäe äripartner Vendelin Keskerakonnale 100 000 eurot. See on väga suur summa: 2/3 erakonna sissetulekust viimasel kvartalil. Põhjus: emotsiooni pealt tehtud otsus. 8. novembril saatis Euroopa ühe suurima ravimite hulgimüügi firma Phoenix Groupi juht välisminister Reinsalule, sotsiaalminister Kiigele ja sotsiaalkomisjoni esimehele Möldrile vastuvaidlemist välistava kirja, nõudes 1. aprillil kehtima hakkava seaduse muutmist. Ja meie lööme Mannheimis tegutsevate isandate ees truualamlikult kannad kokku. Eelmisel nädalal andis hea kolleeg Priit Sibul sisse eelnõu, mille eesmärk on hulgimüügifirmade tiibu kärpiv seadus tühistada. Täna arutas seda sotsiaalkomisjon, juba homme on suures saalis esimene

lugemine. Parandusettepanekuteks antakse seekord mitte 20, vaid kõigest 10 päeva. Samamoodi nagu 1996. aastal on taas üle mindud turborežiimile. Oleme teiega üle poole aasta siin olnud ja nüüd enne jõule hakkame miskipärast tormama. Miks? Kuna see pole valitsuse eelnõu, siis pole vaja ei väljatöötamiskavatsust ega mõjuanalüüsi. Vähe sellest, me viskame üle parda ka hea õigusloome tava. Homme siia saali tuleva eelnõu vastu on nii Sotsiaalministeerium kui ka sotsiaalminister, nii Riigikontroll kui ka õiguskantsler, nii Raviamet kui ka ülikooli farmatseudid.

Head kolleegid! See asi lõhnab halvasti. Asi mitte ainult ei pea olema aus, vaid ka näima aus. Raiuge mind kas või tükkideks, minule ei näi see kiirkorras toimuv aktsioon aus. Võib-olla ma eksin. Võib-olla pole sotsiaalkomisjoni esimehel ja teistel selle eelnõu ninameestel viimase poole aasta jooksul toimunud ühtegi kõnelust ravimite hulgimüügi firmade juhtide või nende esindajatega. Annaks jumal, et see oleks nii, kui seda peaks kontrollitama! Ma loodan, et õiguskaitseorganid on hoidnud protsessil silma peal – nii olulist asja peaks põhjalikult arutama.

Meie kõigi huvi ja kohus on tagada, et inimesed saaksid neile vajalikud rohud võimalikult kiiresti kätte. Me peame tagama, et rohtude valik on praegusest palju suurem ja hind võimalikult soodus. Tõsi, samal ajal peame tagama, et ka meie ettevõtjatel ei nõõrita kõri kinni, nagu viimasel ajal tihti juhtub. Kas tõesti peaks meil nii palju apteeke olema, küsin ma. Tartu- ja Jõgevamaa rahvasaadikuna võin kinnitada, et minu valimisringkonnas peale 1. aprilli probleemi ei teki. Seni aga tuletan meelde president Kaljulaidi 21. jaanuaril 2017 Sakalale antud intervjuud. Selle pealkiri oli järgmine: "Seaduste ostmine ei ole okei, isegi kui ostetav seadus on sisult üllas". Aitäh!

17:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem sõnavõtusoove vaba mikrofoni raames ei ole. Head kolleegid, aitäh! Tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.52.